

ERIK DEN FJORTONDE

SORGESPEL I FEM AKTER AF

JOHAN BÖRJESSON.

Tredje upplagan -------------- STOCKHOLM. ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM. ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1873.

Förord till den elektroniska utgåvan

Denna tredje upplaga av boken, som tillhör The Library of the University of California, har scannats av Google Books. Den anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i oktober 2014 av Bert H.

Personerna :

Erik XIV.

Hertig Johan.

Prinsessan Cecilia.

Katarina Jagellonica.

Katrina Månsdotter.

Svante Stnre.

Nils Stnre.

Benrreus.

Lejonhufvud.

Stenbock.

Goran Persson.

Hans hustru.

Deras son.

En ledamot af kongl. nämnden. Eertigarnes sändebud.

Trenne riddare.

Trenne hofdamer.

Velamson.

En page.

Hoflakejer.

En tjensteqvinna hos Görau Persson.

Konung Eriks son Gustaf, hertig Johans son hoffolk, knektar, borgare, m. m.

Sigismund,

Erik den Qortonde.Första akten.

Första scenen.

Konungens kabinett, prydt med tajlor, bland hvilka en kopia af Rafaels Fornarina.

KONUNG EBIK (lägger ifrån sig pensel och palett och ställer sig framför Katrinas just slutade bild).

Begrundan — arbete — allt har sin gräns,

I konsten, som i hvarje menskoverk,

Hvaröfver ej du skrider utan våda,

Att idealet, att idén går under I öfvermåttet af välmening. — — Det Ät Hon! Den innerliga Nordens skönhet!

Ej den af Bafaels Fornarina, den Eullblommiga, fullblodiga i Södern,

Allgenomglödgad af, svälld i dess sol,

Som dig intar — betar — förtar — förtär Med all materiens tjusnings — fasas makt.

Nej! med en färgsaft mer i själn, än hullet,

Lik våra vårars veka grönska, våra Midsommarsnätters himmel — späd och öm.

Och dock ej Hon! O! blott en dunkel dröm Om hennes skönhets hela ljusa dag, —

Förflyktigad för dagen, — luftig saga,

Som i berättarns mun, uppå hans läppar Fått hårdhet af det verkligas natur.0! att jag varit född en hyddans son,

Och fått valfarda långt, långt härifrån,

Från gråa Norden vänd, — min rensel På rygg — i handen staf och pensel —

Till dig, du evigt stora romargrus.

Till dem, den kristna konstens helga tempel, Till er, I mästare af skuggor, utaf ljus Och färger! Lärd och ledd af ert exempel, Ej skulle dilettantens svaga hand Skapt denna hårda bild i detta hårda land.

Men lika godt! Uppå mitt ögas hinna,

På duken af min ömma, tjusta själ Din sköna bild i klara färger brinna Skall inom ramen utaf ve och väl.

Och om en gång för tidens hårda makt Din skönhet skulle, såsom allt, försvinna;

Så skall mitt minne all dess forna prakt Yid denna bild dock troget återfinna.

Andra scenen.

ERIK. EN PAGE. Sedan BEURREUS.

PÅGEN.

Ers majestäts och rikets råd Beurreus!

ERIK (till Beurreus, som inträder).

Välkommen, gamle lärare och vän;-Mig helsad vare ni, mitt ädla riksråd!

Talaren visste jag nog skulle pryda Det vördnadsvärda hufvu't, sida skägget.

Det är som vexeltäflan mellan vänner,

Hvem mest hvarann förhöja, hedra skall.

BEURREUS.

Hur älskvärd, herre, är den makt, som kläder I skämtets lätta drägt sin godhets storhet!

Hur stor, min kung, hur oförväntad är Den gunst, som vill ur stoftet lyfta opp Oadelige gubben, gamla bokmalij!ERIK.

Er ålderdom det är, min ungdom sökt,

Att undan sommardagens hetta finna En tillflykt under samma grenars skygd,

Som värnade min vår mot nordans ilar. , '

Och edra anor gå högt opp i tiden Till romarnamnen Tacitus och Ccesar,

Som eder fostrat med sin vishet opp. Bok-dammet åter, att det blåsa bort,

Omkring min tron ni finner stormar nog.

Så sannt som ni mig fordom handen räckte,

Att pilten genom svårigheter leda

TJtaf en klassisk fornverld, räck den mannen,

Att öfver dagens svåra ställen föra —

Mig vilseförde. Ty i sanning syns mig,

Att jag mig bättre i en forntid r^dde,

Än jag till rätta med min nutid kommer.

BEURBETJS.

Hur skall då jag det — man af boken, pennan?

. ERIK.

Yerldsmannens takt och embetsmannens öfning Er saknas, sannt! — och det ej utan mehn;

Men åter andra tu ting saknas er,

Som saknarn af de förra öfverväga:

Ni hör ej till mitt rikes gamla ätter,

Med deras gamla anspråk och passioner,

Som slåss om trasorna af kungamanteln,

Om spillrorna af tron och fosteijord.

Och dock ni hör ej till det låga, lägsta I menskoslägtet, på samhällets djup —

Ej blott till börd, förstås, (börd är dock rot!), Mem till natur, begär, art, bildning, vanor —

Det unga slägte, som här växer kring mig Af draketänderna ur jorden opp,

Allt efter floden af det blod, den plundring,

Som tingens gamla ordning bortsköljt nyss,

Och sträcker hundra hufvu'n, ögon, gap Opp efter rofvet af de förras makt,

Flärd, skatter, tjenster, titlar, brott och synder,Med vedergällningens gudomliga

Och höga rätt ej blott, men ock med hämdens

Sataniska maktlystnad.

Ställd och klämd Emellan sådana fiendtliga partier,

Jag också nödgas taga mitt parti;

Och adeln — mina bröder uti spetsen —

Jag fruktar, hatar som det starkaste.

Med sin sirén-sång, räds jag dock, det andra Mig dragit nära till sin — och min afgrund.

i

O! redan så min,lefnadsmorgon var!

På kärlek fattig, som på strider rik.

En främling hit från Tysklands sköna ängder Min moder kom till Nordens gråa fjäll,

Och främling blef der, som i makens hjerta;

Och modrens öde billigt barnet delte.

Och när hon så, en främling och en gäst,

Ur dessa Kedars hyddor snart fick ila,

Att hemma vara i det goda landet;

Då stod jag qvar i detta främlingskap,

En liten moderlös — och faderlös dertill.

Ty när min faders nya kärlek, hon,

Den sköna Margaretha, lycklig skänkte Den nya kärlek nya arfvingar,

Den öfvergifne så besanna fick:

“Den styfmor fått, han styffar fått också.“ — Hvad är vår barndomshimmel? Den, som spanns Emellan tvänne lena modersarmar,

Som huld rikt räckas, sträckas öfver oss.

Och denna himmels stjernorr Hvad, om ej

De ömma modersögon, som se ner

På oss i slumrens frid, i smärtans tårar? —

0! den, af ingen modershand blef smekt,

I ingen syskonkrets förtroligt lekt,

Han vet ej af det flydda barndoms-eden,

Som kastar än sitt ljufva rosenskimmer

På vandrarns fjät i lifvets törnedalar

Och stundens strid med minnets frid hugsvalar.

Som då ni kom, i dessa forna dar,

Och drifven, stött ur glada syskonringen,Och smekad, hyllad, älskad utaf ingen,

Till er jag mina bittra tårar bar;

Blif än en gång för mig, hvad då ni var:

Ett råd, ett stöd, en lärare, en far!

(omfamnar honom-)

BEURREUS.

“Atavis édité regibus,

•O! tu et dulce decus et præsidium mihi.“

ERIK (sätter sig vid ett bord och vinkar Benrreus att sitta ner bredvid sig).

Ett värf jag har att först er anförtro,

Som lika vittna skall om min högaktning För er person, som mitt förtroende Till edert nit för min. Ni känner För väl den olycksdigra brödratvist,

Hvars gnista, redan tänd i barnens hjertan,

I männens sedan slagit upp i lågor,

Som hota hertigen, min broder Johan,

Till aska att förstöra — mén ock mig Med brodermordets Kains-sår brännmärka.

En dålig broder, sämre undersåte,

Till döden Johan fällts af ständerna.

I fyra år den domen legat nu,

Ett vilddjur, tygladt af min tvekans bojor,

Inom de svaga gallren af min nyck,

Med tindrande eldsblickar lurande Att slippa ut och lös, att dricka blod.

Krampaktigt har min hand jag ofta knutit Kring dessa usla papperslumpor här,

Att frestaren, det onda ögonblicket,

Ej listigt dem ifrån mig rycka skulle,

Och låta dem fa fladdra bort med en Missgeming, aldrig återkallad se’n.

Förfärlig är, förbannad frestelsen;

Jag kastar den ifrån mig, söndersliter

Dess lpmska trollnät — trampar uppå nacken

TJtaf den gamla ormen !

(söndersliter domen.)

Ila nu

Ut till Gripsholm, der re’n på fjerde året

.Han, skild från hertigdöme, verld och frihet, "Nog pliktat för sin ungdoms öfverdåd.

Ni är en fridens man — gå, sluta nu vår strid. Jag allt har glömt och allt jag, allt förlåter; Räck honom här en broders hand till frid Och skaffa mig ett brodershjerta åter!

BEURREU8.

Du sköna stund, du handling af en kung!

Hur ljuft med detta värf jag ser mig lönad.

ERIK.

Så far i Herrans namn! En slup er väntar,

Att föra er med vindens snabbhet dit.

Försoning i hans hjerta förste diktera,

Och texta den på pergamentet se’n;

Slå fangseldörrn på vidan gafvel opp,

Örnparet med dess unge släpp ur buren,

Att det må ställa vingens fria lopp Ut i den fria rymden af naturen,

Eörrin dagen bergås, — att ej qvällen känner Hur Kains-märket på min panna bränner!

(Benrrens g&r.)

Tredje scenen.

ERIK. GÖRAN PERSSON. NILS STURE. GÖRAN PERSSON.

Ers majestät! Ambassadör’n tillbaka Från Lothringen —

NILS STURE.

Att i det ögonblick,

Jag foten sätter på den svenska jorden,

Min herre konungen uppvakta — lemna,

Om jag får lof, sjelf redovisningen

För den beskickning, sjelf min konung gaf.

ERIK.

Välkommen åter, grefve Nils, omsider!

Er friarens otålighet ej bryr.STURE:

Men frieriernas omständigheter

Mig brytt dess mer. Om blott min konung visste,

Hur många, långa —

ERIK.

Åh jo, gör jag så!

Till saken. Ni är här och förer med er?

STURE (med en otälig sidoblick pä Göran Persson).

Förlåt! Jag svaret önskar anförtro Åt edra öron ensamt.

ERIK.

Ah! ni fruktar

Kanske, att mina skola bli för långa Uti ett tredje vittnes skälmska ögon ?

Hvad gör ett vittne till, när Europa Med tusen Öron snart skall snappa opp Hvad tusen munnar skola utbasuna?

Ett frieri, det — sapperment! — är vatten På många torra tungor, sätter uti gång Mång' lata fotter. Ges en bit skandal Dertill, skall verlden för en vecka glömma All sin misére och sitta öfversalig.

Ni synes helt besvärad, grefve Nils;

Den tyckes trycka edra ädla skuldror,

Den korgen, som ni för åt mig. Sätt ner Yid mina fotter den — er hemta sedan.

STURE.

Ers majestät...

ERIK.

Är dragen än en gång Yid näsan! Lemna nu försöket Att sminka opp en ful saks fula uppsyn! Nå! me'n ni friade, så gifte sig Den lilla Lothringskan med lilla Bayrarn . . Jojo! — Jag är er tölpighet förbunden.

(sätter sig.)Man, Gudskelof, är trött och är rätt mätt På drottningar och på prinsessor —

De äro qvinnor dock just jemt och nätt!

Nog öfver ån jag efter vatten gått.

Sök skönhet, huldhet icke vidt kring jorden;

Om någorstäds, de finnas dock i Norden!

(försjunker i tankfullhet.)

GÖEAN PERSSON.

0 konung! HitÄlls edra tankars lopp Jag icke vågat, icke velat störa.

Nu låt mig dem in på en annan bana,

Mer ärorik, er mera värdig, föra,

Och öfver nya nederlag hos qvinnor Med nya segrar uppå hafven trösta.

Den tappre Baggen åter stångats har Med de förente danske och de lybske.

När på sin kungs befallning rakt han styrde \ På Eostock, för att hemta stolt och kungligt Ert hjertas nya, unga herrskarinna,

Han under Bornholm stötte oförmodadt På nämda flottor — oförmodadt mer Af dem med fulla lag strax helsad,

Fast å vår sida fred ej bruten var Och krig å deras ännu ej förklaradt. ~

Förlägen ej, ej brydd om svar på tal,

Och oförskräckt vid fiendernas mängd,

Med sina få — sitt "Makalös" i spetsen —

Han styr rakt in bland dem; och makalös Blir dusten, mannamodet, segern här.

Det danska amiralskepp tidigt sågs

Med splittradt roder vingstäckt sacka undan

Och lägga sig i skygd bakom de lybske.

Men äfven desse strids-, sjövana bjessar För elden ur de svenska drakars gap Snart måste rygga eller duka under;

Och efter några timmars tumlande

Är danske amiralen fången, skeppet

Fortuna — så med falsk förhoppning kalladt —

1 luften splittradt, uti vågen sjunket,

Och krämarskutorna med sina lätta hjeltar I skyndsam flykt mot Tyska vallen;

KDe våra efter, att på segrens vingar Den sköna bruden, såsom segrens Farna,

Er hemta. — Flata skicka de i stället

Allt hvad der fanns — den lumpna legationen.

EBIK (uppspringande).

I Herrrans namn må hvaije stolt furstinna Mig skicka nej, blott Äran ger mig ja,

Och segern som min trogna älskarinna Jag såsom brudgum får i famnen ta!

För dig, o Svea! ensam vill jag brinna,

Och blott din gudom skall min dyrkan ha; — Mig högst och sällast bli det kärleksbandet, Som fast mig vid det dyra fosterlandet.

Mig lyckan, tapperheten nu besanne Min statskonsts mål, min diktans fasta val,

Att från hvar Baltisk våg hvar trotsig granne Förjaga, — slå hvar täflande rival.

Från andras gräns dock hvaije nabo stanne! Vår är den bölja djup och fri och sval. Deröfver ensamt vwra vaktskepp i le!

Tryggt bakom dem mitt stolta rike hvile !

Hvar är den arm, som lånte mig sin styrka, Att ärans lön må följa ärans bragd?

Gå, fosterland, att gladt och tacksamt dyrka Hvar enskild storhet, till din egen lagd !

I spetsen sjelf jag går, att skyndsamt yrka En lön, af minnet hittills endast sagd:

Att en triumf på romerskt vis bereda,

Och hjelten opp till Capitolium leda.

(till Gör&n Persson.)

Åt honom res triumfens höga båge,

Så sinnrikt skön i vårsolns ljus och glans!

Kring skuldran mantelns purpurflammor låge,

I håret slingre skönt sig segrens krans!

För sina kämpar främst han så fraratåge,

Att hvarje blick, hvart lof må blifva hans!I spetsen fångars, skatters rika byte Högt om de tappres segervinning skryte!

Och när så “riddarn utan fläck, förfäran“, Den stora menigheten hedrad ser,

Som bytets andel hon för hem den läran, Som åt sitt folk dess konung rättvist. ger: “Att i mitt rike hädanefter äran Till sjelfva hyddans son sig sänker ner; Att mod och snille, dygd och tro är adel, Af rensta blod och utan fläck och tadel.“

(han träder till fönstret.)

Men lika skön som lyckosam är dagen!

Maj blickar ner på Norden klar och blid;

Min själ, af ömhet och af fröjd betagen,

Yill endast endrägt, kärlek, glädje, frid.

(räcker handen åt Sture.)

Känn er af samma tjusnings makter dragen:

Slut vare nytändt agg och gammal strid;

Kom med mitt hof, att dagens nöjen flra,

Och som dess älskling våra fester sira!

Ni sett i Södern många sköna länder;

I högre mått der jordens alstring rår.

Men när till Norden nu ni återvänder,

Fins något skönare dock än dess vår,

När han i hast på Logarns tjusta stränder I all sin fägring, all sin trollglans står? —

' Men lika flyktig ock! Kort är hans hvila;

Den honom njuta vill, må visligt ila.

(Erik och Sture gå.)

Fjerde scenen.

GÖRAN PERSSON (ensam, med föraktliga blickar följande dem).

“Den njuta vill må visligt ila“ ...

O lefnadsvishet i en konungs mun!

Den egnar er, I svaga qvinnosjälar!

Än mer er, svaga, er, försvagade,Förqvinligade uti mannabröst,

I hofmän — halfmän — infusions-kräk I majestätet — blötdjur, som flinkt svingen Ert lilla embryo af varelse Uti det fluidum, som furstar omger,

Af höghet, smicker, flärd, makt, gunst och nåd, Och' hvilkas små, för sunda menskoögat Osynliga, narraktiga gestalter,

I verldens öga bli så stora endast Eörmedelst fördomens förstoringsglas,

Igenom hvilket verlden dumt begapar Det lekverk, hennes barnslighet sjelf skapt,

Tills hennes ledsnad det ock sjelf förstör,

Dertill ni värptes, ruades och kläcktes,

I dagens ädlingar, friherrar, grefvar,

Och hvad för jngel utur moderlifvet 'Naturens underliga verkstad nu för tiden Fullfjädradt uti dagen föder fram.

Yanbördingar, plebejer åter vi

Dagsmödan ha, nattvakan, arbetet

Fått på vår lott; — men dertill också makten,

Den obemärkta, tysta, stilla, jemna,

Som dageligen, stundeligen rycker,

Lik droppans fall, allt närmare till målet.

Och när vi äro der, då är vår tid

Att stiga, er att sjunka åter

Till jemnhöjd — kanske ock till botten!

(samlar papperen på bordet.)

Men derför damm för ord och hand till verk,

Att ej i svallet af de förras flod Må kraften till det senare fördunsta! — Triumf-tillställningarna först för Bagge;

Se'n instruktionerna för Grefve Nih Till tåget mot belägringen af Köngelf!

Ha! du skall icke instruktioner sakna;

Och mig bedrager allt, om felt jag spår,

Att ett triumftåg dig ock förestår.

(går.)Femte scenen. '

Princessan Cecilias förmak.

KATR1NA MÅNSDOTTER. Sedan ERIK.

' KATEINA (sittande p& ett par kuddar, sjun-

ger till cittran dessa sista verser ur folk visan: »Liten Karin.»)

“De lade liten Karin I spiketiinnan in,

Och kungens unga svenner De rullade den omkring.“

“Då kom der ifrån himmelen Två hvita dufvor ner,

De togo liten Karin

Och strax så vardt der tre.“

(Under tiden har konungen obemärkt kommit in och smugit sig bakom henne. Katrina döljer efter sångens slut sitt ansigtc i handen.)

EBIK (lyfter upp hennes bufvud och torkar tårarna ur hennes ögon).

Hvad tänker uti tårar liten Karin?

“På hvita dufvorna från himmelen,

“Som togo liten Karin,

“Och strax så vardt der tre?“

KATEINA.

Nej, men på henne, som till himmelen Ej kom, emedan hon de hvita vingar Sänkt, fläckat, mist — i “unga kungens“ famn.

EKIK.

Då tänkte ock du på den stygga kungen?

KATEINA.

Nej, på den unga — mot hvars kärleks makt Den svaga liten Karin ej förmått Att segrande bestå, som hon i visan,

Som, utur spiketunnan frälsad, ren,

En vingad fågel, upp till himlen svingar,Och dadan sväfvar öfver jorden se'n, Odödligt skön, på sångens ljusa vingar.

ERIK.

På jorden dock hur grym var hennes lott!

KATRINA.

Till himlen går man genom pröfning blott.

ERIK.

De älskande hur grymt åtskiljer döden!

KATRINA.

Dem skilja än mer grymt de skilda öden.

ERIK.

Ljuf var dig jorden, om du höll mig kär.

KATRINA.

Ett bättre hem för kärleken fins der!

. (ser &t himlen.)

ERIK.

Men hoppet ijerran —- njutningen är när.

(kysser henne.)

KATRINA (skjuter honom ifr&n sig).

O! njutning — åter njutning! Hvilken lära, Lättsinnig som förderflig, vidrig, ful;

En dålig läxa, lärd i dårlig skola,

Sagd tusen gånger om i galen verld!

Du kärlek, sköna, höga himlajbarn,

Skall också du så tidigt den insuga —

Ur samma lögn det samma lömska gift,

Som lyckans rosor plockar från din kind,

Cjch ångrens törnen plantar i ditt hjerta,

Och rycker dig i förtid vissnad, blind,

Ner i sin afgrund utaf synd och smärta!

Den kärlek, som jag drömt och känt, och ment, I verlden endast skulle finnas till,

Ben ingenting begär, vill intet ega,

I kärlek kan för kärlek allt afsäga,

Och all sin lust, sin nöd, sig sjelf dertill För den han älskar gerna gifva vill,

Och lefver endast, att för honom dö,

Och dör, för att för honom hafva lefvat.ERIK.

Du arma, varma, sköna svärmerska,

För vek att motstå, afslå kärleks makt,

Och äfven att dess boja lycklig bära!

Hvad vill du — kan jag, att dig lyckliggöra — Dig, som min lefnads enda lycka är?

Låt dig förströ! Uppfinningsrik och slössam Jag lustbarheter, fester, lekar, nöjen Vill mana fram och jaga dagen trött Med dansar, jubel, lust och skämt och löjen, Tills yr han sig i nattens armar kastar,

Som öm, förtegen till hans möte hastar.

Vill du ha skatter, för att okänd, giftnild, Dermed i kojans glömska nöden mildra,

Att deraf strö med öppna händer ut På dina tycken, dina infall, nycker?

Och hvad min faders karghet spart i Eskils Gemak, jag lägger för din fot — beskattar Mitt rike, att dig konungsligen rikta.

Låt högheten, låt glansen smickra dig;

Och ur den obemärkthet, der du gömt —

Lik perlan uti musslans ringa skal —

Din skönhets blygsamt oförstådda värde,

Jag lyfter dig till jemnhöjd med — högt öfver Hvar q vinna vid mitt hof, uti mitt land.

I Österlandets tyger klär jag dig och fargar I Tyri purpursnäckor dina mantlar.

Som stjernor uti natten, i ditt hår Min kronas diamanter ut jag sår,

Att, af beundran och af afund rusad,

En verld till dina fötter sjunker tjusad.

Du skakar hufvudet, ser misslynt ut!

Jag vet, du fängslas ej af dessa ting,

Som omotståndligt qvinnohjertan locka I snaran, faran af sin allförtjusning.

Men du ett hjerta har för ömhet dock,

Och danadt för att tjusas, liksom tjusa;

Att, älskande, med kärlek lyckliggöra,

Och utaf kärlek lyckliggöras ock.

Gör dig min ömhet endast smärta då?Och all min trogna kärleks varma låga,

Gör den dig endast suckar, tårar, plåga,

Och ingen sällhet, ingen fröjd också?

Hvad högre lycka kan ett hjerta nå,

Än egen trogen kärleks höga lycka?

Hvad kan på jorden menskan högre tycka,

Än älskad vara och att älska få?

Om också mannen fått att välja djerf Emellan glansen, högheten och prakten,

Emellan bragden, äran, ryktet, makten Af hjelteraodets eller snillets värf; —

Elef qvinnans enda lycka, storhet, bragd,

Att hjerta ge och hjertan åter vinna,

Och i den stora, sköna lyckan finna All jordens största, sköusta lycka lagd.

Och hur du älskad, hur du tillbedd är,

Och i mitt hjertas som min kronas rike Står högt, står högst, står ensam utan like,

Allt till din blick, din själ, ett vittne bär.

Hen tanke, som så äregirigt hög Eurstinnor sökte endast och prinsessor,

Som blott kring drottningar och krönta hjessor Med ärelystnads djerfva kärlek flög;

Het hjerta, som uti mitt hela lands Så många ädla slägter ej fann qvinna Nog hög och ädel, att för henne brinna,

Ej brud af nog fullkomlig skönhets glans:

Så ödmjukt all sin höghet Öfverger,

Hjerft lemnar alla fördomarnas banor,

Sin nya spira, sina gamla anor,

Eör dina fötter tjusad lägger ner.

Ömt gäldande hvar gunst, din stjernas ljus Jag klarast tändt i höga kungasalen,

Hu rädda lamm ur gömda blomsterdalen,

Hu blyga ros ur låga kojans grus!

När vid den kärlek, mången annan ger,

Så mycket annat mycken vigt ock eger,

Erik den fjortonde.Guld, höghet, lycka uti vigtskåfn väger,

Och flere gudar han i en tillber;

Så är det dig jag älskar endast ju,

Är det i dig jag ensamt är betagen,

Är det naturen, skönheten, behagen .

Hos dig jag tillber — är det du — blott du!

KATRIN A.

Hur blef den ringaste uti din verld,

Det minsta blomstret, minsta strå't bland gräsen, Jag — jag, det allras vagaste bland väsen,

Så mycken kärlek, sådant offer värd?

Mig synas vill, som var i drömmen drömd Den drömmen om min underbara lycka,

Och som uppvaknandet mig skulle rycka Snart ur den drömmen, tungt och bittert glömd. Men när din blick jag

ser, och hör din röst,

Som smekande och mäktig till mig talar,

Då all min lyckas verklighet hugsvalar I all sin tjusning åter detta bröst;

Då för min sällhets aldrig drömda höjd,

Betagen, häpnande, jag ödmjukt bäfvar,

Och hänryckt — bortryckt då mitt hjerta sväfvar På ljusa moln af salighet och fröjd!

Men när du borta, när du fjerran är,

Och åt mig sjelf — ett syndigt sjelf — jag lemnas; Då ödet grymt uppå min lycka hämnas,

Och tvifvel, fruktan till mitt hjerta bär.

Mig ängsla aningar. Jag vet, att ner Uppå allt lyckligt, på det stora, höga,

De höga makters stränga, skarpa öga Med afundsfulla blickar städse ser.

Tror du, att liknöjdt detta öde skall Se låga dödliga som gudar sälla,

Och, bidande sin tid, ej vedergälla Titaniskt öfvermod med säkert fall? —

Ej denna fruktan gäller sjelfviskt mig;

Jag för mig sjelf ej ängsligt skoning tigger,

Hos dig — i dig mitt hela öde ligger,

Jag har min sorg och lycka all i dig.(Vinkar honom till sig, fattar hans hand, med rörelse.)

Min älskling — o! här våra vägar skiljas!

Ej milda stjernors, — svag, förirrad viljas Bud sammanförde dem. Låt sårad dufva fly Till okänd dal igen från etherns ljusa sky; Men kungsörn sträcke åter ut sin vinge,

Oeh till sitt ödes höga rymd sig svinge!

Den ungdom, som oss flyktigt här beskärs, De rosor, som så kort åt oss här lånas,

Den smula skönhet, som så lätt utplånas Af årens xhand och fort af sorgen tärs — Dem ser du här ej mera innan kort,

Och glädjebägarn, hvarvid nu du dröjer,

När blomstrens fägring den ej mer förhöjer, Du ledsnad, vredgad kastar från dig bort.

O! låt mig, då jag ännu älskad är,

Och medan ljufva minnen än mig följa —

Låt mig i barndomsdafn min skugga dölja.

(gråter.)

ERIK.

Ber allt du mist, — hvad återstår dig der?

KATRIN A.

Att dö! — O! ljufva tröst i saknan's qval, Om mig till slut af ödet blir förunnadt Att dö för dig, då jag ej lefva kunnat För dig, min älskling, här i sorgens dal!

När jag försvinner, o ! hvad är det mer? —

En flyktig suck, som ohörd dött i vinden,

En liten tår, som runnit ner för kinden,j En trampad blomma bland de tusen fler!

På qvinnor se'n din kärlek icke spill:

O! skänk den hel åt dyra fosterjorden,

Åt lyckan, friden, sällheten i Norden;

Yet, att du dem, och ensamt dem, hör till!

När då du älskad ser dig dag från dag Allt mer, då vet: hvart lof ditt öra hinner, Hvar tacksam blick, som tjusad mot dig brinner, Det är din älskling — det är jag — är jag!ERIK (faller på knä för henne).

Du, det är du! Håll in din grymhet nu!

O den, som kan så tusenfaldigt såra,

Med dolk af ord mitt hjerta genombåra,

O är det du! Du grymma, är det du?

O! fly mig ej! Mig nogsamt allting flyr;

Mig skyr hyar blick, jag allas blickar skyr;

Mig smickrar ömsom och mig brukar man;

Jag nyttjar dem och dem igen föraktar;

Mitt lif de sökt, jag efter deras traktar; ,

Jag tro på dig och du på mig blott kan. —

Makt, storhet, rike nyckfullt ödes skick

Mig gaf, — hvad menskan plägar högst uppsätta;

Med dig mitt öde gaf mig mer än detta:

Ett trofast hjerta, som med dig jag fick.

Förtrogna, syskon, maka, slägt och vänner,

Jord, himmel — allt du blifven är för mig;

Ett är mig visst, ett blott mitt hjerta känner:

Jag allt kan mista — mista, men ej dig!

(lutar sitt hufvud i hennes knä.)

Sjette soenen.

DB FÖRRE. PRINSESSAN CECILIA (kommer inifrån sina rum, åtföljd af hofvet). STURE.

CECILIA (öfverraskad).

Ha, kungen här! — En herdestund, afbruten Olägligt...

ERIK (som jemte Katrina farit opp).

Ha! Du vet, hvad det vill säga.

CECILIA.

Du borde mig derom ej sjelf påminna!

Dock — jag hämdgirig är ej.

ERIK.

Fastän qvinna!

t(lugnad, fattande prinsessans hand.)

Prinsessa! Der som skönheten har hof,

Der sitta gratierna utanföre

På vakt; och billigt man sig ej förundre,

Om riddaren, med icke pansradt bröst,

En stund förtjust på tröskeln fängslad dröjer —

Den blyga morgonrod nådens behag Beundrande — tills fram går solens dag. 1

CECILIA.

Nu frid, min broder, då du syns för dagen En blomstervirad herdestaf i hand För spiran föra.

ERIK.

Den till dina fötter Jag lägger ner i dag och nämner dig Till dagens drottning. Maj är Frejas månad Och skönheten 3: den är med skäl ditt rike.

(Fönstren slås opp. Utrop af allmän beundran.) STURE.

Gud! hvilken utsigt, hvilka taflors prakt!

Sund, vikar, holmar, uddar, lunder här,

Der berg och skogar i det blåa fjerran;

Små täcka gårdar, strödda öfverallt Kring stränderna, i klipporna, bland träden;

Och Lögarn segelklädd och spegelklar,

Och solbegläust och genomskinlig azurn.

Det ena till det andras möte hastar,

Hvarandra slutande i kärlig famn,

Och ler inbördes, tjusas ömsesidigt.

I denna tafla hvad för glans, hvad tycke!

O, hvilken hufvudstad ni har, min kung!

ERIK.

På Sveas ädla bröst ett vackert smycke! —

Det är den första maj. En dag så kär För nordbons hjerta, för de svenska sinnen;

En härold för den korta, sköna våren,

Med sagor om de flydda somrars fröjd Och deras blommor, färger, doft och ljus;

Med glömska af de långa vintrars tvång Och deras stumma mörker, stela dvala.För friheten nu vidgas svenskens bröst,

Och, af naturen öm och känslig vän,

Han ur de lösta bojor nu ses hasta,

Att drucken sig uti dess armar kasta.

Se der min hela hufvudstad som bäst I rörelse. Se flockar än till fot, till häst —

Barn, gubbar, qvinnor, höga, låga —

I färgrikt hvimmel, glädtig brådska tåga.

Och öfver vattenytan uti tusen banor Ses flyga, hvimla, hvita segelsvanor —

Lustjakter, vimplade, musik-åtföljda —

Sångfåglar lika uti granna IJädrar höljda,

Som glada drillar vidt kring rymden slå.

(Skott och toner på afstånd.)

Nu dröj om ej! De flaggbeprydda slupar stå Otåliga på Logarns spegelsjö,

Och längta oss med snabba årslag föra Till Loföns löfbetäckta, gröna blomsterö.

(Tiii prinsessan) Utaf de offer, dina riken göra,

Gå, drottning, nu att huldrikt kring dig strä!

(På prinsessans vink knäböjer en page med två kransar på hyenden för konungen, som sätter en på hennes hufvud.)

Gudomligheten tillhör förstlingen:

Hur skön, gudomligt skön, du dagens Flora!

(kysser henne på pannan och räcker henne sedan den andra kransen.)

Här tag den andra sjelf och krön din majkung. ,

CECILIA.

Hvem är väl värd att vara blomsterkung,

Om icke den, som hyllas såsom Nordens:

(Hon vill sätta kransen på honom.)

1 ERIK (afböjande det).

Nej tack! Må den få konung en gång bli,

Som icke derpå är så mätt som vi!

(Han leder Sture till henne.)

Se här, min syster: om ej kronan just,

Jag afstår dock åt honom blomsterkransen.

Han är den värd — det skönas, ungas hyllning.

Och säkert jäfvar ej ditt hjerta den;

En värdig blomstertron är detta hufvud.

(Prinsessan bekransar med synbar förtjusning och bryderi Sture, som knäböjer

för henne.)Hvar dam sitt tyckes fria val nu göre,

Och räcke band och blomstervirad staf Den riddarn, som sin hand hon ger i dag;

Och med buketten, fast på blomsterbarm,

Hon dölje eget hjertas snabba slag!

<Pager kringbära majstafvarna och kransarna. Damerna räcka de förra åt riddarne och fästa kransarna på sina bröst.)

O förödmjukelse — och mig tog ingen!

Och ensam står Katrina ock i ringen!

Nå väl! hvad nycken, kanske planen velat:

Jag urnans skönsta lott har ej förfelat.

{fäster,.den återstående buketten på Katrina och tager sjelf en majstaf.)

Sträck, dagens gudom, blomsterspiran ut,

Utöfver hof och land med fester, nöjen;

Dränk vinterns minnen uti vårens löjen;

Med sol och ljus bevinga hvar minut!

Bevingadt sjelft, mitt lösta sinne njut Af friheten, af doftet i naturen!

En dag, på glädjens ljusa vingar buren,

En lefnad utaf tvång uppväger dock till slut.

(De utmarschera under musik.)

Slut pä föi'st a akten.Andra akten.

Första scenen.

En vacker Mälarvik vid LofÖn, pä bada sidor omgifven af knoppande och sprickande lofträd. I förgrunden en grupp af björkar.

TVENNE HOFLAKEJER (med buteljkorgar på hnfvndet).

FÖRSTA LAKEJEN (tar korgen af sitt hufvud). Låtom OSS pusta

här; jag mister nacken annars. Så mycket vinbuteljer — en hel himmel på mina skuldror! En annan Atlas!

andra lakejen. Det ljuger du. Har du en enda klut af atlas på dig, så har du sturen.

första lakejen. Dumhufvud! Du begriper ej, att jag-talar mytologiskt.

ANDRA LAKEJEN (sittande grensle öfver sin korg). Kan du säga

mig, hvad det här är för upptåg?

första lakejen. Hvad menar du? andra lakejen. Jo, det här kringtåget — att släpa vinet landvägen, i stället för att det och vi utan vår svett och möda kunnat komma hit på en kronslup. första lakejen. Det är för kontrasten. andra lakejen. Hvad är det för en trast? första lakejen. Hå, för motsatsen då.

ANDRA LAKEJEN. Yill du tala tydligare! (hotar med knyt'

näfven.)

första lakejen. Det är, för att det skall vara opp och ner — bakfram — förstår du det, åsna?

andra lakejen. Förstår jag inte det, som varit flere år här i hofvet. Men vidare!

första lakejen. Således, på det de här våta sakerna skulle komma på den torra vägen, och de torra...

andra lakejen. Jag förstår — du talar mytologiskt — hoffolket.första lakejen. precist! — skulle komma på den åta vägen, (pekar på sjön.)

,yenne andra boflakejer, bärande korgar med konfiturer, komma samma väg och gå åt skogen till venster.)

ANBKA LAKEJEN (sträcker handen efter korgarna). Ah! låt mig

maka litet. Skadar aldrig, att betjeningen smakar forst på et, som sättes fram åt herrskapet; man är då säker och ret, att det är'rätt.

tkedje lakejen. Rör det ej med minsta finger! Så-lana läckerbitar äro ej för sådana glopars munnar, utan för hoffrxm timrets.

första lakejen. Du får ej röra vid det som är hof-fruntimrets — förstår du det?

ANDRA lakejen. Aj! Aj! Det förstås^ utan att jag behofver förstå det.

(Tvenne andra lakejer med pokaler, kredensare och andra dryckeskärl på

hufvudet.)

andra lakejen. Nå, den som ändå fick smaka det som kommer i de der dryckeskärlen!

femte lakejen. Man låter icke nytt vin i gamla krukor.

(De gå. åt gamma håll som de föregående.)

andra lakejen. Den der låtsar vara bibelsprängd. första lakejen. Här lär just bli ett bacchanaliskt lif i dag.

andra lakejen. Ja af fan — utöfver alla berg och backar.

FÖRSTA LAKEJEN (tar en butelj ur sin korg). Du 86r mig jU8t

aptitlig ut.

andra lakejen. Den som hade en korkskruf ändå! första lakejen. Och hvad tror du munskänken eller hofmarskalken — som han nu heter — skulle vara till, om icke för att ha korkskrufven sjelf?

andra lakejen. Allting förstår du och kan förklara. Men kan du nu förstå och förklara, huru vi skola komma oss öfver en svalkedryck i denna solhettan — styrkedryck i detta här släpet? Är det icke första maj och mot qvällen ? Hela verlden är nu full, och här sitta vi spiktorra.

första lakejen. Hardt nära, hardt nära! (försöker att bita af korken.) Nog biter jag, men han biter igen. (knackar af halsen.) Pang!

andra lakejen. Så hittug du är, din skälm! Hvem har lärt dig det?första lakejen. Prestkläppen.

andra lakejen. Kansleren? Herr Göran?

FÖRSTA LAKEJEN (sätter handen för hans mun). Gaphals, tala

sakta! — Jo, ser du, när han vill ha något ur’en, såT tummar och skrufvar han duktigt — vill då inte innehållet ut, ser du, (far med handen öfver halsen) så knäcker han halsen på*n. (Sedan de druckit ut, slungar han buteljen i sjön.) *Tror du, att kadavret flyter opp igen och förråder oss?

andra lakejen. De, som kansleren dränker, pläga merendels hålla sig stilla och stumma.

(De fortsätta vandringen åt samma håll som de föregående.)

Andra scenen.

Musik på af stånd, sedan närmande sig. Först en slup med musikanterna, som landstigsmåningom draga sig åt skogs-hrynet och fortfara att spela, under det att nästa slup nalkas. Denna for er hofvets riddare och fruntimmer, hvilka parvis och efter bestämda mellantider landstiga och framträda på scenen, då musiken af bry tes.

RIDDARE. HOVDAMER.

FÖRSTE RIDDAREN (framträder med sin dam).

Jagt- och valdthornsljuden klinga Muntert genom skog och mark;

Nya dagars hopp bevinga Med en känsla frisk och stark,

Väcka klang i menskans sinnen.

HON.

Väcka flydda vårars minnen,

Väcka aning, hopp och längtan Till den evigt gröna vår,

Som i aldrig stillad trängtan För hvart känsligt’ hjerta står.

(Musiken faller in och de draga sig småningom in åt skogen.) ANDRE RIDDAREN (med sin dam).

Fri från vintrens boja, vågen Slår mot klippa, ler mot strand;

Menska, ljus och glad i hågen,

Kasta af dig tvångets band,

Kymden sök med spända segel!HON.

Blicka ner i vågens spegel,

Tänk de tankar, tysta, stilla,

Dem du ensamt må förstå;

Följ dp vakna drömmars villa,

Fast som strömmar de förgå!

(Musik. De draga sig åt skogen.) . TREDJE RIDDAREN (med sin dam.)

Majdags himmel ljusnat. Hoppas,

Genom moln och storm och höst Vår och kärlek åter knoppas Än en gång i menskans bröst!

Evigt blifver dock det sköna.

HON.

Ljuft att sitta i det gröna,

Blomma uppå blomma plocka;

Deras tyst förtrogna blad Frågor ge och svar afiocka —

Ack! man vet ju ej, om hvad?

(Musik. De draga sig åt skogen.)

Tredje scenen.

En med blommor och flaggor prydd slup, förande PRINSESSAN CECILIA och GREFVE NILS STURE.

CECILIA (förd af Sture, på stranden).

Hur lugn står insjöns spegelyta,

Hur ljus majhimlen ofvanpå!

Och hvilket lif, att han få flyta Emellan tvenne himlar så,

Och, gungad på den varma bölja Och vaggad uti toners famn,

Den stumma tankens drömmar följa Och landa invid blomsterhamn —

STURE.

Som hastar tjusta armar sträcka Mot skönheten, som nalkas här,

Och fasta vid sin strand den snäcka,

Som Afrodite till oss bär;

Och sina unga blomstermarker För edra fötter lägga ner,

Och sina dalar, lunder, parker Till Paphos tjusad bjuda er.CECILIA.

Ur hofvets tunga marmorsalar Hur lätt och glad till er jag flyr,

I frida lunder, tysta dalar,

Der ingen sorg mitt hjerta bryr!

Natur, hur fritt och viclt ditt rike,

Hur sällt sig hjertat dig förtror!

I skönhet hvem, o hvem din like?

I kärlek hvem som du är stor?

STUKE.

Ett enda litet menskohjerta Den liken är mig mer ändå;

Det slår för fröjd och slår tor smärta,

Som ej naturen kan förstå.

Ur menskans tanke mot oss strålar Den själ, ej fins i tingens allt,

Och på dess anlete afmålar En högre skönhet sii) gestalt.

Och ljusets flammor i det höga,

Och stjernans blick, — hvad äro de Mot blicken ur ett qvinnoöga När det vill himmelskt mot oss le?

Och sångerna ur jordens dalar I morgonrod nan s ambrastund —

Mot minsta ord, som oss hugsvalar Ifrån en älskad purpurmund?

(De draga sig inåt skogen.)

Fjerde scenen.

Sång och citterklang. En slup med dyrbar baldakin, förande KONUNGEN och KATRINA. San sjunger Ull cittran. När de stiga i land, lyfter han henne på sina armar och bär henne så Öfver den fuktiga stranden.

KATRINA.

I Herrans namn, ej så, ej så, o konung!

Jag vill af blygsel, utaf ödmjukhet Förgås för edra fötter här i stoftet.

(D& hon vill falla för hans fötter, lyfter han henne opp och h&ller henne omfamnad.)ERIK.

Du ljufva börda! Så jag ville föra Dig genom lifvet, till mitt hjerta tryckt,

Att tornet ej din fot fick stinga, — störa Ej någonting din lefnads lätta flygt.

[(Efter en stunds förtjust åskådning af den tillryggalagda scenen.)

O att, en grann och vimplad slup, jag flöge Med dig utöfver lifvets lugna haf!

KATRIN A.

O att jag böljan vore, som sig smöge Intill dess sida — se'n i djupets graf!

ERIK.

O vore stranden jag, som böljan slöte Till hänryckt bröst, som utaf tjusning slog!

KATRINA.

O att jag blomstret vore i dess sköte Som prydde det en stund och sedan dog!

ERIK.

0 vor jag fjäriln, som den blomman smekte

1 evig ungdoms ljusa honungsdar!

KATRINA.

O vor jag färgen, på dess vinge lekte,

Och den min fägring gaf, sjelf intet var!

ERIK.

O att jag ljuset var, som tjusadt sänkte Sin stråle i den färgens fagra glans!

KATRINA.

O att jag stoftet vore, som der blänkte Uti dess sken en stund och se’n ej fanns!

(Omfamningen upplödes. Hon ser sig om.)

Hur täck, hur skön är våren, fastän han En liten är ännu — nyss kommen till —

Ett lindebarn i sippekransad vagga!

Men kinden rodnar re’n, och blicken blå Han slagit opp och ser så slug på en,

Som om han ville säga: “vänta litet,

Snart blir jag stor och då skall du få se,

Hur vacker som jag blir.“ —Alldeles — nästan ville jag dock säga —

Som i min hembygds undangömda nejd...

Förlåt, jag borde sådant ej erinra,

Men gömda, men ej glömda minnen sig Oemotståndligt tränga på min själ —

Som i min hembygds undangömda nejd,

Der Indal inom dalar slingrar sig Inunder höga tallbekrönta berg,

Omkring de låga löfbetäckta kullar,

Emellan krökta gräsbeväxta stränder,

Der tystnan och de stilla tankar bo.

Ack se! der stå ju mina hvita björkar,

Förtjusta att i vattnets spegel pröfva De nya, gröna, alltför täcka, skira Florshufvorna, som maj, den kära pilten,

Beställsamt gått omkring och dem förärat,

Dermed, bevars! att akta mjella hyn.

Igenom dessa ser jag ännu skymta Små röda rosenmunnarna till knoppar,

Som tyckas liksom vilja öppna sig,

Att något angeläget till mig hviska.

Hvad kunna väl de små mig säga ha?

Ack jo, jag vet det — åh, jag vet det — ja:

“Ack mins du, mins du?“ (tar si* p& hjertat)

Ack ja, jag mins — jag mins — jag mins!

Min barndoms vårar skulle jag ej minnas!

(knäpper ihop sina händer och faller i tankfullhet. Sätter sig sedan under björkarna och drager konungen till sig.)

Här är jag hemma! Kom, min herde!

Byt ejderkuddarna mot mossan här;

För purpurhimmeln ofvan tronen, sitt Inunder frans-omhänget af en hängbjörk;

TJti dess bark, för häfden, skär ditt namn,

Och byt ditt rike mot herdinnans famn!

ERIK.

Säll, om för alltid jag det skulle kunna,

Och sådan ljuflig lott mig ödet velat unna!

(Dryckessång och pokalklang höres ur skogen.) • KATRINA.

Yid glasens klang nu sånger höras skalla Bland skämt och skratt der borta utur lunden;

Ur hand i hand nu festpokaler vandra,I hvilka drufvans purpursafter svalla,

Som lifva mannen, fri ur stunden bunden; —

Gå, skynda dig, drick lust der med de andra!

ERIK.

Ben glada njutning vill jag icke klandra;

Men bägarn, som min mun dock sällast njuter,

Är dina läppar, svällande och röda,

Der uppå purpurbräddar glöda

Jag vet den gudars nektar, som du gjuter

I kyssen, när jag dig i famnen sluter.

(Adagio ur skogen. Eko från andra stranden.)

Hur klingar ljuf i rymden melodien,

På luftens blida vågor sakta buren,

Och till den rörda själen huldrikt talar: “Lyft dig på vingarna af fantasien!“ —

Du röst ur hjertat af den älskande naturen, Hur du ett hjertas kärlek ömt hugsvalar!

' KATRIN A.

När så af den från lunder och ur dalar Ett vänligt återljud ditt öra hinner,

Det är min kärlek, som sin bana böjer Igen till dig och gerna dröjer I minnets ton, der än min ömhet brinner,

Och suckande i fjerran se’n försvinner.

(Musik och eko.)

ERIK.

Du stund af himmelsk ro, af jordens tjusning! I ögonblick af tidens högsta lycka!

I pendelslag af evigheten! Skriden

Helt långsamt bort med aftonvindens susning!

Låt oförgätligt mig i tanken eder trycka!

En segerkrans kring sälla hjessan vriden!

KATRINA.

Lyft, sällhet, mig bort och uppöfver tiden!

Och fören mig på edra varma vågor,

I smekande och ömma melodier;

Omfamnen harmonier,

Mitt väsen med dess fröjder, med dess plågor,

Dess ljufva tvifvel och dess bittra frågor.

(Adagio och eko. Hon gömmer sig vid hans bröst; lång, stum hänryckning. Småningom antager musiken en gladare art, och öfvergår slutligen i allegro.)Femte soenen.

DE FÖRRE. HERTIG JOHAN med den lille SIGISMUND pj armen. KATARINA JAGELLONICA" BEURREUS (kommande på stranden).

JOHAN (sättande sonen på marken).

Hvart fors jag hän? Här är allt vår, allt sprittning, knoppning; Allt lif, allt ljus, allt sol, allt njutning och förhoppning; Det blomstrar, rör sig ner för mina fötter här;

Det svingar, klingar opp i luftens rymder der!

Och dessa vindar, som mitt hufvud varmt omsusa,

Och dessa dofters qvalm, som hjertat ömt berusa,

Och denna rymd och vidd, som lockar och som flyr,

Mig jagar blodet varmt och jagar tanken yr...

(Tiu Beurrens) I ett förtrolladt land har ni mig velat föra ?

BEURREUS.

I vårens, frihetens, ni säga vill. — Ert öra Förr mången gång det tjust, och mot ert öga lett,

Fast hörande ni hört, fast seende ni sett Ej har, tills nu en blick in uti tingens hjerta Ni fått, och stundens fröjd ni lärt af årens smärta.

JOHAN.

Guds verld, du fria verld, var helsad trefaldt mig, —

Af en förskjuten son, som rörd beträder dig!

Du ädla frihet, du, du mannens skönsta lycka,

Låt dig, för evigt dig, till tacksamt hjerta trycka!

Och du, min tacksamhets, min dyrkans föremål,

Trofasta, älskade och dyrkade gemål!

Själ i min själ och tro uti min trogna anda!

Kom och din glädjes röst uti mitt jubel blanda,

Och, som den skönsta lön för all din kärleks höjd,

Kom, dela nu med mig min sällhets hela fröjd!

(omfamnar henne.)

Du trohet, som mig blef, när trolöst allt mig flydde;

Du sköna blomsterband, som ljuft min boja prydde;

Du lust uti min nöd, i fattigdom min skatt,

Min bön uti min kamp, mitt ljus uti min natt, —

Njut din triumf, din lön i detta glädjeskri;

(han slår ut sina armar mot himlen)

Jag är fri!^Erik och Katrina, väckta ur sina kärleksdrömmar, varsna dem. Erik far hastigt opp, Katrina makar sig rädd närmare under träden, och söker under det följande gömma sitt ansigte, än bakom trädens stammar, än uti sina händer.)

JOHAN (studsar vid Eriks anblick).

Se Kain!

ERIK.

Men jag kan dock icke: Abel! svara.

(Tystnad. Han nalkas brodern.)

Men nu emellan oss må liknelserna fara!

Att dertill det ej kom, att ej blef Kain jag Och icke Abel du, vi tacke Gud i dag!

Att framgent det ej sker, vi böre lika fasa.

Att fallets första blodscen ej må mellan Vasa Och Vasa föras opp och bloda detta land:

Tag, broder, här mot min, och räck du mig din hand — Förlikningens — o ja, försoningens, min broder!

(Johan slår sina armar i kors Öfver bröstet.)

Och låt oss sänka ner i evig glömskas floder Hvad mellan dig och mig demoniskt sig har lagt,

I mörkrets tysthet tänkt, i ljusets dager bragt, }

Och gnista ej af hämd i våra hjertan gömma!

(öppet) Vi båda, broder, ha rätt mycket till att glömma, Från barndomsdar, då re*n vi böljade vårt kif Om leksaker, som se’n om rike och om lif.

Och största felet se*n och rätten — på hvems sida De äro, låtom oss här icke hätske strida.

Min synd bekänner jag! Nu i Försonarns namn Jag öppnar än en gång den ångerfulles famn.

BEURREU8.

Min hertig, och ni kan än tveka och än dröja?

Kan sådan hjertats bön ej hjertats hårdhet böja?

Om enighet och frid svor ni mig löftet ej ?

Skref se*n ni det ej här på detta papper, 9äj ?

(tar fram förlikningsdokumeutet och öfverlemnar det åt konungen.) ERIK.

Utöfver detta blad förtjust jag låter ila Min blick — (stoppar det på bröstet.)

På 9åradt bröst, du lena balsam, hvila!

Men bokstafven är död och den ej lifvet ger At kärleken, hvarom mitt rörda hjerta ber.

Erik den fjortonde.En iryckning af din hand, som denna skrifts insegel,

En fridens brodersblick uti ditt ögas spegel,

En ton ur hjertats djup, ett ord från själ till själ —

Gif dem — jag släpper dig ej förr, o broder!

BETJRREUS.

Väl!

Af bönens starka arm låt hämdens lystnad tämjas; -“O huru ljufligt är, när bröder kunna sämjas!“

JOHAN.

Min herre broder här och riksr&d I så god!

På mig I stormen in med brådskadt öfvermod!

I ären sene ej att fordra och att dömma,

Men jag begärer dock, jag vill ha tid — att glömma. Försoningen går lätt för den, som lycklig var;

Lätt för förtryckarn, men ej den som lidit har;

Lätt, ja, för segraren, men ej den öfvervunne;

Lätt för befriaren, ej den oskyldigt bundne.

Skönt är att bjuda, ja, ljuf är den lott att ge;

Ej så att ta emot och tacka eller be.

Tyranner, liden dock ett trampadt väsens hjerta,

Om det er såra törs med anskri’t af sin smärta!

Fyrårig bojas djupt inbrända gamla harm,

De djupa hämdens sår och känslor i min barm,

De många tårar från min makas kinder runnit,

De längtans blickar af min son, som utåt brunnit:

Det allt och tusen än och tusen gånger mer I några ögonblick man mig förgäta ber —

Ber icke blott, men ock dertill otåligt knotar;

Än mera; fruktom det, snart kanske dertill hotar.

Men jag ett hjerta har för ömhet skapadt ock;

Väl tryckt och slutet nu, men spänstigt, känsligt dock. Jag hatets åskmoln ser sig långsamt undanvälta För fridens solblick re’n och känner isen smälta,

Som hårdt omkring mitt bröst och skyhögt lägrad var. .. Och nu, se här min hand: jag också felat har!

ERIK (med djup rörelse).

Derom ej tala mer! — “Och förlåt oss våra skulder så som ock vi förlåte dem oss skyldige äro*‘ —

BEURREUS.

Amen!/ ERIK (med glädtighet).

Kom, Johan, öch låt dig förströ! Här i det gröna Du finner för dig sång, vin, lust ocji hofvets sköna.

(fattar honom under armen och de äro i begrepp att bege sig af åt skogen, då)

JOHAN (mötande en blick af sin gemål).

Dig, broder, alltid lik! Går ej så lätt, så fort!

Det svåraste på långt när ej är undangjordt.

Dig återstår ännu en annan till att vinna —

En sårad maka, mor och förolämpad q vin na

(Han hemtar Jagellonica.)

Här, broder — min gemål!

ERIK (blottande sitt hufvud). Välkommen, min furstinna!

Körd återser jag er. Förtjust och undersam,

Jag ser, att årens flygt dock farit skonsamt fram Och knappt vid blommorna på edra kinder rörde.

Om ledsnad, sorgen ej så mäktig skönhet störde,

I hofvets glada krets hur skall den blomstra då!

Ni länge saknats der; kom, att vår hyllning få!

(Jagellonica fortfar stum och stolt.)

JOHAN.

Till all den djupa skuld, som tacksamt återbära Skall bli mitt hjortas pligt, skall bli min lefnads ära;

Till alla kärleksprof, du slösat har förut,

Du nu det sista lägg, det högsta ock till slut!

Vi ha försonats re*n; skänk också du din skoning!

Än mera, skänk dertill — skänk glömska och försoning!

JAGELLONICA.

Försoning, glömska, hvad? Två ringa ord! De två Inta’ ej mycket rum uti din mun — ej så I menskohjertat dock och uti menskolifvet.

Mig blef åtminstone, det vet jag, icke gifvet Att lemna i en själ, så vacklande och ljum,

Der hatet bodde nyss, åt kärleken ett rum.

Hvad jag har lidit sjelf, det må jag kristligt glömma,

Och ödmjukt lemnar jag åt Herren till att dömma;

Men, mor och maka, dock jag har båd’ pligt och rätt Att mäta androm så, som de de mina mätt.

Jag evigt hatar den,' din långa boja smidde,

Och evigt mins jag dem, de tårar, barnet qvidde.

Om Skaparen mig gett all kärleks trofasthet,

Han gaf mig ock dertill all hatets spänstighet.Den förra skänkt mig kraft att med de mina lida,

Den senare ger mod i döden för dem strida.

ERIK.

Med smärta finner jag er rifva opp de sår,

Som nyss begynte här att läka sig. Ni går Med föga varsam hand ny olja rikligt gjuta I lågan af en tvist, som nära var att sluta.

Och hvad ert lidande och edert barns nu rör,

Er egensinnighet ni skylle sjelf derför!

Ert fängelse har valt, ej min, er egen vilja;

Ert öde hvarför ej ifrån er makes skilja?

JAGELLONICA (drar stolt ringen af sitt finger * och håller den för konungens ögon).

Se till, ni läsa kan hvad som der skrifvet står!

ERIK.

“Nemo nid mors“.

JAGELLONICA.

Ni tyda’t sjelf förstår

På edert tungomål.

(under det hon sticker ringen igen på sitt finger).

Ja: Ingen utom döden *

Kan skilja miu gemåls och mina lefnadsöden.

I vigselringen sjelf jag ville det så ha —

Och löftet hålles af en Jagellonica.

Af henne icke blott. Blygd öfver sådan qvinna,

Som ser sin man i sorg och kan för nöjen brinna;

Som, om hon tror och vet den älskade i nöd,

Dock skamlös frossa kan i sjelfviskt öfverfiöd;

Som från en makes bröst i fängslets natt sig fjermar Och fri och ledig sjelf i verldens hvirflar svärmar!

Att annat likvisst ni har kunnat tro om mig,

Yill jag förlåta er. Det kan förklara sig Hos en som ni, som slöt till alla qvinnors värde Blott utaf sådana, ni hittills känna lärde.

ERIK (uppfarande).

Väl, här jag tillstår fritt, att edra tänkesätt Jag alltid egnat har och ger sin hyllningsrätt.

Det ganska vackert är, att en furstinna gjorde —

Hon någongång också — hvad som en qvinna borde.Men medan ni så här uti triumfvagn kör,

Tillåt, jag ställer mig bakpå och hviskar: hör,

När ni min bror, ifrån den stund han er tillhörde,

Till affall från sin tro, sitt fosterland förförde;

För edra synder se’n, när han då plikta fick,

Det var ej mer än rätt och skäl, ni också gick Att, förd af samvetsqval, med tröst lill honom skynda,

Att hjelpa straffet dra den ni först lärt att synda.

(Allmän bestörtning. Hofvet samlar sig småningom ur skogen.) ERIK (hemtar Katrina).

Så hon ej talat har, jag ställer här för er.

(försmädligt.;

“En utaf dem, jag hittills lärt att känna“ — Ner Ers höghet täcktes dock på hennes ringhet blicka:

En liten obemärkt och rätt och slätt svensk flicka!

Naturlig, simpel — ej prinsessans ädla blod,

En qvinnas ödmjukhet — ej en furstinnas mod.

Och dock, så svag hon syns, nog stark att gifva lifvet,

Se’n hon har gifvit allt, för den hon hjertat gifvit.

För honom icke blott, men för hvar likes väl Och trösten, räddningen utaf en oväns själ.

Hon sina tårars bön hvar dag för eder fällde Och mellan mig och er försonande sig ställde,

Och dödens engel höll i sina blomsterband,

Och sjelf den engel blef, som med sin kärlekshand Ifrån hans hufvud höll det skarpa svärd tillbaka,

Som öfyer hjessan hang utaf er dömda maka.

Ock en Katrina — fast ej “Jagellonica“ —

Månsdotter rätt och slätt. Det låter rätt så bra I svenska öron.

JAGELLONICA (mäter henne med sina blickar).

Åh! är det hon — den ryktbara! Skyddsengeln, Johan, din en sådan en lär vara!

KATRINA (nalkas henne bedjande och faller p& knä).

Ö min furstinna, nåd! Ack, haf barmhertighet!

JAGELLONICA (till konungen).

Med arma menskolif, i all sannfärdighet,

Här står väl till, då att dem frälsa eller spilla Beror på nyckerna utaf en liten---------frilla!

(Katrina faller med ett anskri till marken.)ERIK (stöter häftigt undan furstinnan och upplyfter Katrina).

Hit vatten der från strand — hit — hjelpen!

(ömsom sysselsatt att återbringa henne till sansning, ömsom lyssnande till hennes andedrägt.)

Död, o Gud!

KATRINA (öppnande sina ögon).

O att jag vore det!

ERIK (ännu hållande henne i sina armar).

Du himmelskt ljufva ljud

Ner i mitt hjertas djup! O stund af fröjd och smärta! — Stack ormens gadd så djupt?

KATRINA.

Ja, ner i detta hjerta!

(Konungen öfverlemnar Katrina i prinsessan Cecilias vård och går under en lång, vild stumhet med stora steg upp och ner. Allmän ångest.)

ERIK.

Vi vilja på dess hufvud trampa! Huggorms-bett,

Jag skakar af dig, som du aldrig hade skett!

Hvart ord af harm jag vill i gerning nu förvandla;

En kung ej klaga får, bör rätta och bör handla.

Min hertiginna, ni, min hertig, syster du,

Och alla öfriga kring mig tillstädes nu Utaf mitt kunga-hof och stora i mitt rike!

Förnimmen här de ord, från hvilka vi ej vike:

Arfriket, som jag ärft utaf en vördad far,

Och Sveriges tacksamhet och klokhet grundlagt har,

At mi A arftagare bör utaf mig förvaras,

Att statens helga rätt med faderspligten paras.

Lik mannen, som drog ut, att söka lyckan opp,.

Men fann i hemmets dörr till slut sitt hjertas hopp;

Mitt hjerta länge gjort sin flygt kring verlden vida,

Då himlen ställt dess mål helt nära vid min sida.

Allt derföre jag nu för menniskor och Gud Går att utköra till mitt hjertas sköna brud,

Till maka i min bädd, till mina ödens like, .

Till drottning på min tron och i mitt vida rike:

Katrina Mämdotter.

(Allmän bestörtning.)

KATRINA (kastande sig i prinsessans armar) J

Hvad säger han, hvad vill, hvad förehar han nu?

För himlens skull hjelp, råd, afstyr! Han rasar ju! jEKIK (slutande henne i sin famn).

Kom, min Katrina, nu, kom till mitt trogna hjerta!

'SS. Högsta lycka föds ur stundens djupsta smärta.

I qvällen, som har tändt din ljusa stjernas lopp,

SIS fagra hufvudet, slå klara blicken opp;

I ögnasigte tag den Verld, som du skall pryda,

Och den, från nu jag dömt vid dina fötter lyda,

Oc"h. nu sin drottning går sin första hyllning ge.

(Han förer henne framför holfolket, som visar sin underdånighet med olika miner.)

X allä mina och min kronas tjenare!

Vi "vilje alltså nu ej någon tid förlora.

0 ån, flygen kring mitt land! Dess alla gamla, stora,

Dess höga ätter, samt hvar riddersman och fru

1 bjuden skyndsamt till vårt höga brölloppnu;

Der festligt, konungsligt vi vilja alla gästa. —

Vid dess tillredelser I gören edert bästa!

Kådfrågen all er smak och släppen lös och fri ÄH er uppfinningskonst, all smula fantasi,

8om kan belöpa sig på eder lott, att prakten Må likna skönheten och svara emot makten.

(Till Jagelloniea.)

Och, min furstinna, ni välkommen var också!

Der skall en stol för er — der ner om äfven stå.

Körr skönheten och kärleken ju hade Sitt tempel och sin dyrkans tron också.

Dit kommo tjusta hjertan och nedlade De offer, goda gudar ej försmå.

Och såsom gudar men niskorna glade Och sälle voro uppå jorden då,

Snart skulle dessa sköna välden grusas;

Man ville icke dyrka och förtjusas.

Det templet vill jag utur gruset höja Och troget tända offerflamman der;

Och knän jag vill inför dess gudom böja,

Som lifvets största, skönsta lycka är;

Och vid dess välbehag jag vill mig nöja,

Som himlens nåd i jordens fröjd beskär —

En evighet till ögonblickets rike,

Som lyfter menskan opp till gudars like.När öfverallt kring om den vida jorden Sin dyrkan, sina offer guldet får,

Och äran, makten, glansen, tillbedd Vorden,

Utöfver alla furstars hjertan rår;

Då vill jag resa upp i höga Norden En tron, som skönare och högre står:

En tron for Nordens ädla, hulda qvinna,

Der hon tillbedjas skall som herrskarinna.

(ordnar till återmarschen.)

JAGELLONICA (fattar Lejonhufvud och Stenbock vid handen; afsides).

Dyre fränder, när, hvar råkas vi? johan. Yid bilägret.

jagellonica. Brinner då nacken så efter repet eller bilan ? (Tm de sina.) Nej, i Vadstena hos vår gode broder prins Magnus se vi hvarandra åter.

(Går med sin gemål och sou. Konungen ger signal: en smattrande marsch spelas opp; hofvet, konungen med

Katrina i spetsen, sätter sig i återmarsch till Lefö.)

Sjette scenen.

STURE. CECILIA.

STURE (qvarhållande Cecilia).

0 dröj en stund, förr'n ögonblicket svingar — En Gud — sin kos på qvällens gyllne vingar.

CECILIA.

Tro stunden ej; hur ljuf dess stämma klingar, Den glädje sällan, säkrast smärta bringar.

STURE.

Med skämtets udd har så jag kunnat såra?

CECILIA.

Mitt hjerta? O, säg hellre genombåra.

STURE.

1 skuldlöst bröst så lätt ej udden tränger...

CECILIA.

Men värnlöst ock — säg, hvad den utestänger?

STURE.

Ett flyktigt ord i glädjens fria stunder —CECILIA.

En blomsterskänk med ormens gadd de runder.

J list det! I skötet här utaf naturen,

Der, uppå våren, doi tet, ljuset buren,

Min själ igen de forna drömmar drömde,

Och glad och yr som öm och menlös glömde, Det fanns en verld för misstro, synd och ånger Ett missljud i naturens sköna sånger *—

Der träffade ert ord ett blottadt hjerta Med taggen af en oförväntad smärta.

' STUEE.

Håll, grymma, opp att dolken stöta — vrida Om i ett bröst, der öppna sår re'n svida Af kärlekens och ...

CECILIA.

O, det talet lemna!

Ej misstron må det ordet kärlek nämna;

Ond tungas gadd ej smaka får dess nektar. Den mig ej tror, han mig ej älska mäktar.

STUEE.

Misstanken, o, på fruktans törne knoppas;

Allt tror den kärlek, som kan allting hoppas. Min ömma själ hur grymt ni kunnat plåga! Om jäg min känsla gick att yppa väga,

Ni tankspridd, stum för mina suckar flydde; Teg jag af vördnad, ni för stumhet brydde,

Er blick än skydde min och än den mötte;

Ni drog mig till er och ifrån er stötte — Sann mot er sjelf och sann mot mig, o svara: Hvad är här sanning, hvad är sken här bara?

CECILIA.

Gafs qvinnan väl att sann och öppen vara? Och är ej ordet hennes sällhets snara?

STUEE (faller på knä).

Hvad kärlek brutit, kärlek låt försona!

Kan kärlek straffa, kan ock kärlek skona.

Se, om dess gudoms ännu sedda under Er vittne bära dessa stumma lund er.Om så olika lotter han kan jemna,

Hvad for orakelsvar vill han mig lemna?

Snart skall det stulna ögonblicket fara,

O! dröj ej, att mitt hjertas bön besvara!

CECILIA (med älskvärdt bryderi).

Förtrollning bor i dessa vårens lunder —

En tjuaning herrskar öfver dessa stunder.

Yårt hjerta och vår hand — o, för de båda Hur sällan gaf oss ödet väl att råda!

(drager af sig silkesvanten och räcker den åt Sture.)

Stum högsta sällhet är som högsta smärtan,

Och tyst svärs trohet mellan trogna hjertan.

STURE (kysser vanten och fäster den i sin hatt). 1

Ledstjerna, lys till ljusa bragders öden;

Jag följer dig igenom lifvet — döden! (Begge gå.)

Sjunde scenen.

HERTIGEN och HERTIGINNAN med deras son återvända.

JOHAN (blickande efter Sture).

Den går förlorad för oss.

JAGELLONICA.

Ja, och för sig sjelf.

JOHAN.

Yi ha förirrat oss och måste vända om Till kända stigar här. Hu, trötta maka, kom,

Att på en annan väg uppsöka någon hydda,

Att der vårt barn och oss mot nattens kyla skydda.

JAGELLONICA.

Så finner qvällen oss, som morgonen oss fann —

Olyckliga!

JOHAN.

Sjelf har du velat det — hur kan Det vara annorleds?

JAGELLONICA.

Hur kunde annorlunda

Det vara! — svarar jag. Må hvad som vill än stunc^a, Jag ordet ångrar ej. Skall fången evigt då I tystnans ödmjukhet sin boja dra och stå

Med hlicken sänkt, till jord, med en förstummad tuuga, Och. icke få till slut ur själens åskmoln ljunga Mot sin tyrann den vigg af stolthet, straif och harm,

Som länge smidts och glödt i djupet af hans barm?

Det ordet var det just, som var den ljungelds stråle;

Som skulle längst slå ner.

JOIIAN (bittert).

Nå, för hin håle!

Hvar slog den ner? — På oss i denna stund.

Den plan, att, korsande hvart äktenskapsförbund,

Hans makt allt stöd, all grund af sedlighet betaga,

Och på hvar arfvings hopp en skakad tron bedraga Har ramlat för ett ord, som qvinnan dårligt fick I ilskan andas ut. Ja, i ett' ögonblick Du sönderslet de nät, jag knutit och du spunnit.

Med detta utbrott, säg, hvad har din vishet vunnif?

JAGELLON ICA.

Allt.

JOHAN.

Allt?

JAGELLON ICA.

Ja allt, min vän! Om allt mig ej bedrar, Jag närmre detta mål re'n saken bringat har.

Det giftermålet, det — tro mig — blir hans olycka.

Hvad man i denna sak måhända skulle tycka,

Att menskan handlat rätt, har kungen dock deri

Som dåre gjort. Tror du, att Sveriges kung skall bli

Bastarden af ett par, som detta? På vår sida

Nu hela adeln är. Kom, låt oss jernet smida

Me'n det är varmt. Och mins: ett brott uppå vår jord,

Som vet sin tid, är mer än dygd i otid spord. (De gå.)

Åttonde scenen.

LofÖ slott rid sidan af samma vik. Det ena ljuset efter det andra slocknar i fönstren, utom i ett.

STURE. Sedan ERIK

(Sture ger en serenad nedanför prinsessans fönster.' erik (insvept i en kappa). Hvad, ni här före mig, min grefve? stxjre (blottande sitt hufvud). Ja, emedan jag icke är efter er, min konung.

Erik. Vet ni, att åt denna sida bor fruntimret? sture. Ett i synnerhet. erik. Katrin a? sture. Hå bevars! erik.

Prinsessan kanske, min syster? sture. Som jag i all ridderlig tukt och ära uppvaktat med en serenad.

erik. Och Iranske med ert hjerta? sture. Som jag lägger för hennes och ers majestäts fotter.

erik. Ed ra tankar flyga högt. sture. Andras må flyga lågt. erik. En Vasadotter? sture. En Stureson!

erik. Med dubbla anspråk således på Sveriges tron? sture. Nej, men på min konungs huldhet. erik. Som ingendera förvärfvas med hemligt qvinno-smek, utan med högljudda bedrifter.

sture. Det ena först — det andra se'n.

ERIK (slår honom med handsken i ansigtet). Se här det ena först — det andra skall komma se'n.

sture (si&r sig vid sidan). Hvar är mitt goda svärd? erik. Godt är det nu, just derföre, att det ej sitter der. Men tacka ni er himmelske fader, att mitt ej heller sitter här. (sl&r sig vid sidan.) sture. Vi skulle få se! erik. Ni skall få se.

(Erik aflägsnar sig genom en liten sidoport. Sture, ursinnig, går &t motsatt håll.)

Slut på andra akten.

/

/

Tredje akten.

Första scenen.

Ett rum hos Göran Persson.

GÖRAN PERSSON håller på att sluta sin klädsel, biträdd af HUSTRUN.

En kongl. PAGE. Sedan en LEDAMOT af KONGL. NÄMDEN

gökan (till pagen). Säg min herre och konung, att jag är i hamn och häl efter. (Pagen går.) Ser du, hustru, hur oumbärlig jag är for kungen, hur han ej kan vara mig förutan en enda dag, ja en timme knappast?

hustrun. Ja, gunås så visst!

göran. Du vet litet hvad du säger, qvinna. Vara furstehand och konungagunstling — det är något det! En afundsvärd lott!

hustrun. Åtminstone afundad.

göran. Just det! En man önskar sig ej bättre. Allmänhetens blickar — hopens sorl — verldens afund: sådant betyder gunst, makt, lycka — och hvad är det man lefver för annars?

hustrun* Lugnet.

göran. Prata mig ej om lugnet! Lugnt väder for seglaren — stilla vatten för mjölnaren — hvad göra de deraf? En god sömn. Men den som ej vill evigt ligga hemma på stranden, den som vill vara ett hjul med i verlde-rörelsen, han får ej frukta svallet — ja fallet — om det gäller. Och stiger jag, så lyfts du opp; fruktas jag, så krusar man for dig.

hustrun. Jo, det skall du se! Mins du kungliga brölloppet? När du — kansler, som du kallar dig — förde mig upp i rikssalen och ville sätta mig deruppe bland adelsfruarna, hur de spritade ut sina fjädrar, blåste oppsina kräfvor, för att taga opp allt rummet? Hur, när vi så gingo rad för rad nedför, man böljade hviska, tissla, flina åt oss; och hur jag var rätt glad slutligen, att med slokande flagga och slabbrand e segel få gå i hamn der nere bland de tunglastade, grannt beflaggade krämarskutorna.

goran. St! st! Gör mig icke galen! Skulle jag icke minnas? Skulle de icke få minnas det? Vänta litet! De skola icke förgäfves hafva drupit olja på gammal låga. Jag skall öppna lederna på den der slutna adelshären, jag, skall du få se. Jag ämnar bli den fribytaren, som skall skicka de der dryga statsgalejorna sådana glatta lag, att de skola

dreja bi och stryka flagg, min vän!

hustrun. Och friby tårens öde?

göran. Jag frågar efter intet öde — icke en gång mitt eget. Jag har dessutom mitt öga på målets ära, icke på vägens faror. Det är väl att man ger mig nya oförrätter att späda på min själs kanske annars domnande hämdflammor. Ja, i mig har -vedergällningens engel eller djefyul — lika godt — tagit sitt hemvist. Han beherrskax mig dag och natt. Om dagen eggar han mig och säger: ‘‘stanna icke!“ Om natten väcker han mig och hviskar: “hvila icke — icke förr än du utfört den kallelse, hvartill jag kallat dig. Tag i din ena hand rättvisans vigtskål, i den andra dess svärd. Lägg i den förra de stores orättfärdighet, våld, förtryck; utför med den andra rastlöst vedergällningens blodsdomar.“ Gömd, men ej glömd är hon, denna långa förflutna tid af högmodiga synder, dem jag vill utkräfva utur deras blodiga och hårda händer, i den förolämpade mensklighetens, det betungade fosterlandets och — hvarföre icke säga’t? — i mitt, den föraktades namn. — Den föraktades! O, på hvilkens panna skref i födseln naturen: “du är ädel - du är vanbörding“? Hvar står det i den gudomliga eller menskliga lagboken: “dig tillhöra njutningen, makten, äreställena — allt; du åter eger intet utom svetten, glömskan, träldomen“? — I mig, en man ur det ringaktade, föraktade folket, lefver detta folk upp. I mig kastar det de första brinnande, törstande blickarna omkring och öfver sig. I mig utsträcker det de hopkrumpna lederna, de grofva, roflystna händerna. I mig upphäfver det de första hämdeskrien — och jag hoppas, det skall ljuda med domsbasunens dån i deras öron: “med md det kom, med sorg det gick“. /hustrus. Folket — vackert folk! Ho som offrar sitt lif for dess sak, i dess tjenst, han har ock spillt det. Talar du for det om dess rättigheter, så lyssnar det på dig. Smickrar du dess passioner, så hurrar det för dig. Smädar man dig, så klappar det i händerna. Står du det i vägen, så trampar det på dig. Strider du för det, så går det heip och äter sig mätt och går till sängs. Allt skydd, allt värn, * all lön kommer ofvanifrån, min vän, — ända från Gud, den högste, till öfverheten, som kommer dernäst, och så andra, som äro öfver oss — allt i sin ordning. En dåre den, som bygger sitt fäste på det ostadigaste af allt — folkgunstens flygsandsfält!

göran. Nå, med furstegunst dertill — hustrun. Du menar vädret — solstrålen vore åtminstone ändå säkrare. Bäste Göran, du är annars en såför-ståndig och klok man i allting, och har ett så ljust hufvud. Jag begriper ej din förblindelse. Du kan ej tro, hur det oroar mig. Kommer du hem, läser jag oro i dina blickar, bekymmer på din panna. Och här hemma se’n! Du, som var en så deltagande make och husfader: söker jag bortjollra detta grubbel, talar jag om vårt hushåll, så hör du ej derpå. Du, som var en så huld fader: räcker jag dig din jollrande son, så tar du honom tankspridd och sätter honom liknöjd snart ifrån dig. Sjelfva natten störs af oroliga drömmar, ängsliga fantasier.

göran. För mycket skuggor i den målningen! Dock är det någon, ej så liten sanning deri. Saker och ställningar intrassla sig, förvärra sig deroppe (pekar åt slottet). Hans lynne blir allt svårare, underligare. Det går hos honom ej så rätt till der och här, fruktar jag (pekar på pannan och hjertat). Det böljar bli ruskigt och betänkligt! Men jag har' lagt ut från land — ser ej stranden hvarken framför eller bakom mig. Framåt — ösa eller sjunka! (tm en af kongi. nämdens ledamöter, som inträder.) Hvad har man gjort så länge? denne, liansakat och dömt från tidiga ottan. göran. Bansaka? Sedan jag anklagat, är ransakningen

gjord. Dömma ------- det kan så vara. (rycker ifrån honom papperen.)

Är han fälld?

denne. De äro fällde! (går.)

göran ' (läser i papperen). Svante Sture, Erik Sture, Nils

Sture, Gustaf Stenbock, Ivar Tott-------- (mumlar sedan några flere

ohörda namn) Nå, hvad bryr jag mig om dessa! Oskadligakryp, som vågat mg något för långt fram ur sina hål — myggor, som surra litet i de stores solsken! De hade kunnat skonas, om icke for rättvisans och lagskipningen> gång. — Men Sturar, Lejonhufvuden, Stenbockar — dessa högdjur, dem har jag nu i nätet, i gropen. Ha! visen nu tänderna, hornen, klorna; viften på svansen — jag ler deråt. Mitt byte ären I! O, mitt! En ofrälsemans, en

vanbördings! Det kan man kalla en Nimrod, mine herrar! — Och ni, grefve Nils, den adligaste bland de adlige, den ridderligaste bland de ridderlige — ni framför skilt! Icke för det jag personligen har något särskildt ondt till er. Egentligen är ni en högst oförarglig person. Men för min herres skull; ity att, ifall man skulle börja ledsna vid Vasarna, så kastade man ögonen på Sturama — naturligtvis. Och ni — ni — en älskvärd, vacker, ung, beskedlig — stackare — förlåt, jag säger rent ut! — ni vore just en docka for dessa mäktige. I er person far jag dessutom — uppriktigheten klär i enrum — trampa på blomman af hela ridderligheten, på hjertat af adligheten, på hufvu't af aristoferatien! (går.)

Andra scenen.

Konung ms rum.

ERIK (inträder med några papper i handen).

Född till olycka — såsom fåglarne Att flyga — ser jag allt i verlden vändas Mig till forderf. Gör stundom jag hvad ondt är, Strax det mig trampar uppå hälarne.

Försöker jag att, upplyst, ångerfull,

Det bättra, växer mig på ångrens grenar Än sämre frukt, än uppå felets stam.

En bror jag straffande i bojor kastar Och ångrens börda på mitt samvet lastar;

Jag honom, ångrande, ur bojan löser,

Och nya ångrens furier dermed lösa Jag släppt. Med ord och hand jag gick att söka Frid och försoning; hetsade dermed I stället hatet än mer vildt och galet. —Jag njöt för kärlek Katarinas kärlek:

Den sedesamma verlden sög som honung Mitt rykte och min heder då uti sig;

Jag gifter mig: den sedesamma verldep Nu sprutar ut dem uti smädelser.

Ofräisefolket knotade, att bördan Af kriget ensamt låg uppå dess jord;

Jag kräfde derfor rusttjenst utaf frälset.

Och alla skrika nu i enig korus.

Hvad adeln gör, den vet nog här, som annars:

Den skriker billigtvis, när man den klämmer,

Men tiger, när den andra trycka får;

Yill hafva landets must — ej dra dess skatt,

Till byk samhällig visst — ej så till bak.

Men borgarn, bonden likna tomma tunnan,

Som, när man ropar i den, dånar med Och tager lika mot hvad man slår i den.

Och den af adeln se’n, ihop med gubben Min salig far, allt inpå bara kroppen Afklädde presten önskar — det vet 'Gud! —

Hvar adelsman i galgen. Ser han honom Der, korsar han sig, följer liket se’n Med klagovisors, lik- och loftals låt,

Och tager likstol sist och hjelper till att skria Om Saul, Joram, Jotam och Hiskia.

(slänger papperen på bordet.)

Och denne Sturen, som om godt jag trodde Och sände, att Bohus’ belägring leda;

Från pligten viker han, sin konung sviker —

En större hjelte att anföra qvinfolk,

Än krigsfolk — att intaga svaga hjertan,

Än starka fästningar. Feg än en gång Han flyr, den förste, uppå Hallands slätter.

Men mig på klipparn ej du ridit undan Så fort, att jag dig icke lättligt hunnit,

Och skall en riktig klippare dig bli Och klippa vingarna till all slags flygt.

Men feg ej blott — förrädare fastmer;

Förrädare mot heligt fosterland,

Erik den fjortonde. „4Att det få blifva mot en hatad konung.

I bådas namn jag har båd’ rätt 'och pligt Att straffa. Svärdet bär jag ej förgäfves!

I store menen er mer stora uti nåden Än uti synden; fören edra nackar Så högt, som jag dem icke* skulle nå.

Den som mig växer öfver hufv*et — så

(gör ett horisontelt tecken med handen.)

Jag gör ett hufvud mindre. Skall förslå!

Tredje scenen.

DEN FÖRRE. GÖRAN PERSSON.

ERIK (till Göran Persson, som inträder).

Nå, du sannsagesman utaf allt ond t,

Olyeksprofet, från afgrunden mig sänd,

Du fick då rätt, och alltför snart dertill:

Att dagen, då jag Öppnat Johans fängsel,

Ock skulle alla helvets portar öppna iå vidan gafvel. Si, han rustar sig I Vadstena, och flockar utaf missnöjd adel Slå ned kring honom, som kring rofvet korpar.

Och broder Karl, som smekt och älskat, burit Jag har på dessa armar, hvilkens lekar Jag tusen gånger tillställt, lifvat —

Han ock är med! O hvem är med mig,

Nar alla mina sig emot mig rusta?

GÖRAN.

Att förutse och säga detta allt Och ännu mer, som härpå följa skall,

Beliöft i sanning ingen siarblick Af helvet eller himmel — blott en smula Af sundt förstånd.

ERIK.

Som frångick mig — du menar. Men medge dock, det vara skall fördömd Otacksamhet —

GÖRAN.

Hvad annat skall det vara?ERIK.

Du dömmer alltid menniskorna ...

GÖRAN.

Riktigt!

v ERIK.

Det hertiginnan är, som åt mig kokat Den soppan här; hon togs ej i beräkning.

GÖRAN.

Stort räknfefel! — Då qvinfolk, politikens Små siffror, med ej tagas i beräkning,

Uträkningen slår alltid felt. Det talet Beräknades också i paradiset Ej heller, när till mannen, numro ett,

Det kritades ännu en etta — qvinnan.

Ty ett till ett gör tu — gör jemnt — det mentes. Den store räknemästarn satan yisste,

Att ett till ett gör oftast tre — gör udda,

När qvinnan utgör ena ettan. Ty Sjelf är han såsom tredje man då med,

I fall man ej bör hellre säga — andra.

ERIK.

Du älskar könet ej ...

GÖRAN.

I politiken.

Och här ej en blott — Uenne qvinnor hade I spelet sina händer, lena, små:

Den ena, som först hertigen lössläppte;

Den andra, som se^ släppte'n lös på er.

ERIK.

Min drottning menar med den första du?

Tyst der, min man, och för din onda miln Sätt du ett utanlås, så dyrkfritt, fast,

Att djefvuln innanför ej kan uppläsa't!

En engel hon!

GÖRAN.

Ej ämnad dock till riksråd.

ERIK.

Och hvarför ej?GÖK AN.

Det kommer an på kungen, Och hvem han är.

ERIK.

Du böljar skamlös bli.

GÖRAN.

Ers majestät, haf tålamod, haf nåd!

Jag ber att få förklara mig härvid.

I tider utaf lugn och frid — de sälla, Sällsynta — då, från yttre stormar fria Och inre oro, folken sola sig,

Ur fälten suga sina rika skördar,

Ur bergen hem ta skatterna i dagen Och spänna flitens spindelnät, hvar helst En fångst och ett forvärf dem lockar;

När stunden, som en stor och mäktig flod,

Sig breder ut emellan jemna stränder,

Der fägring blomstrar och der välstånd bor:

Då fursten makligt och behagligt sig Må låta föras med på stilla vågor,

Och spegla sig i dem förnöjd, och lyss Till fågelqvittret af en qvinnas tunga,

Och styret i dess hand en stund förtro Och, vaggad i dess famn, sin kosa ställa Med ledningen af hennes ögonstjemor.

Men när som vädren vakna, skurar störta,

Och luftens, vågens elementer rasa,

Och det i maktens hvaije fogning knakar,

Och frågan är, att ro mot stormen opp Och sig en bana genom svallen bryta,

Emellan klippors hot och forsars afgrund: — Det höfs en arm, som icke svigtar då,

En blick, som ej vid farans åsyn svindlar,

En herrskarröst, som stormen öfverljuder,

En man, som, hur än vågen, svallet sjuder. Orubblig står och obeveklig bjuder!

ERIK.

Den stormen, den är min! Yid denna afgrund Jag ser mitt lif, min tron, min lycka sväfvar. Jag oförfärad till mitt öde vädjar;

Mitt öga svindlar ej, min hand ej bäfvar.GÖRAN.

Och mannens Öde är blott mannens vilja,

Som icke viker, icke sviker — står

Sjelf vid sig sjelf — och obeveklig går

Till målet. — Målet, det är det, min konung:

Sitt Sverige, länge plundradt, sargadt, blottadt Af in- och utländsk hand, er fader byggde På de af honom visligt, lyckligt lagda Två grunder: arfriket — reformationen.

Och fiende till båda först och sist Är hertigen — kungslysten af naturen,

Omvänd af kärleken till katolik;

Med honom adeln, som blef luteran,

Att med er fader kyrkan plundra få,

Och med er bror affälling gerna blir,

Att kungamakten plundra få också.

Er fiende är han — med honom de.

Ni hade honom nyss — här vill jag dem er ge.

(framräcker domen.) ERIK (springer opp, läser).

Grefvame Svante — Nils — och Erik Sture...

Ha, den riksföre-ståndar-racen! — Lejonhufvud —

Hm! Stenbock!----------Idel ståteliga högdjur,

Som stå mig inom skotthåll. Kunglig jagt!

Der flyger pilen af — de falla — alla!

(skrifver under domen med bast, räcker först dokumentet åt Göran Persson, men rycker det genast tillbaka.)

Nej håll, den domen ännu icke kommer I dina händer, ty som blixtsnäll bila Den folie då på deras hufv^n genast.

Jag tänkt ej nog på saken, förPn jag skref;

Se'n jag det skrifvit, jag vill nu betänka't.

GÖRAN (argt för sig).

I brist på for-, man kan ha eftertänka!

ERIK.

Det blifver qvar i mina händer än — Damokles-svärdet öfver deras hufvu'n —

Som hänger hotande på fina tråden Utaf min nyck. Se icke hitåt så Med dessa lystna, ilskna blickar, kansler!Den skilnad är emellan dig och mig Härvid: dig för ett uppsåt utaf hämd —

Det lågas hämd emot allt högt på jorden;

Mig sjelfförsvarets tvång, nödvändighet;

Dig skadelystna'n; mig bestraffningsrätten.

Hå lika godt! Bit dig ej så i läppen!

Af skilda skäl vi ha dock samma sak:

Gemensam oväns störtande och fall.

Hvad gagn ditt sällskap är för mig, derhän Jag lemnar. Men det vet jag, att ditt hufvud,

Det sväfvar uppå spetsen af min gunst.

GÖKAN.

Och sväfvar då hvar stund i fara — sannt!

Och säkert skall vid första anstöt falla.

Den förste är jag ej, blir ej den siste,

Som får besanna den förgätna lära:

“Förliten eder ej på furstar, ty de äro menniskor ...!“

ERIK (går iiipå Göran).

Förliten eder ej på furstetjenare,

Ty de — de äro icke menniskor!

GÖRAN (djupt bugande *lg).

Procul a Jove, procul a fulmine!

(Larm på afstånd.)

ERIK.

Aflägsna skrän och tjut mitt öra nå —

Säg, hvad betyda de?

GÖRAN.

Blott lust ocli fröjd I himmels höjd. Det värda publikum I dag just slår sig löst och håller sabbat;

Er hufvudstad är idel lycka, gamman —

Då här ges frispektakel.

ERIK.

Tala ut!

Hvad väfver du ? hvad har du spunnit hop ?

GÖRAN.

Jag icke förr än nu erinrat mig,

Än mindre kunnat underdånigst nämna,Att grefve Nils lär hålla här i dag

JEtt intåg, som är värdigt just hans fälttåg...

ERIK.

Hvad djefvuln säger du der, karl? Det skulle Gått i verkställighet då det förflugna Och galna infall af en galen stund?

GÖRAN.

Yar det förfluget, är det nu utfluget.

Och var befallningen än galen ock,

Sin riktighet verkställigheten har.

ERIK.

TJppslagna äro alla helvets portar då!

GÖRAN.

Och här den första rusa in ni ser.

Fjerde scenen.

DE FÖRRE. CECILIA (instörtar).

CECILIA.

Hvad är på farde? Massor utaf pöbel Kringstryka gatorna. Ohyggeliga skrän, Ohyggligare rykten nå mitt öra.

Jag hastar hit, att af din mun få höra Hvad jag dock bäfvar att förnimma få.

(Skrän utifrån.)

Hvad festmusik ger dig din kansler nu? — Yantrefliga, ohyggeliga tid!

Hur olik o! vår store, höge faders,

Då allt hvad ädelt, ridderligt och skönt Som landet hade, rörde älskligt sig I fina seders, ädla nöjens smak Omkring hans ärevördiga gestalt!

Och när af honom med vår sköna moder Yi fördes ut — en skock af fagra barn,

En blomsterkrans omkring hans hvita hjessa — Allt såg och lopp förtjust och log till mötes, Yälsignande och följande med blicken.Hyart nu jag går i dessa vida salar,

Allt stumt, allt tungt och dystert träffar jag,

Än mött utaf din dystra, rynkta panna,

Än af din makas starkt förgråtna blick,

'Än af den der kringsmygande gestalten.

(pekar på Göran Persson.)

Och far jag ut, att lätta andedrägten I Sveriges vackra eftersommar, smyga På gatan skygga anleten förbi,

Den enas blickar flyende den ^ndras.

Och utom staden hu! på alla berg Stå galgar, hvilka dina bödlar fylla.

(Vid det växande skränet ha Erik och Göran närmat sig fönstret.^ Cecilia kastar sig i stolen framför bordet, får se domen och störtar åter opp.)

Hvad ser jag? — dödsdom! Hvilkas då?

Omöjligt, nej, I ljugen, mina ögon!

ERIK (rycker domen från henne).

De ljuga ej, förvetna och förmätna!

De stå här, mina, rikets fiender,

Af Sveriges lag till döden fällda — ja!

CECILIA.

Säg icke rikets, Erik, men väl dina.

Du och ditt land, det sköna Sverige,

Det är nu mer ej ett, som Gud förent,

Men tu, dem menniskor åtskilja lyckats. —

Och Sturarna — Gud! Sturarna ock der!

Och detta fosterländska namnet nämna Med Sveriges fienders, du icke blygs? ...

Lögn af en skurk — en fånes gyckel — eller Ett småbarns joller —

KRIK.

Lössläppt qvinnotunga!

CECILIA.

Hvi gaf naturen oss ej andra vapen

Till anfall och försvar? I männer bruken edra;

I fege, neken oss då ej det endas bruk!

Således Sturarna? Du skulle vilja v Derhän i grymhet all din grymhet stegraOch söla dig också i detta blod?

Så kunna alla bäckar, Belial,

Din blodtörst icke släcka, förr än du Med detta mättat den? Ett blod, så rent Som guld, så kärt för hyarje svensk,

Från våra högsta ätter; hvilkas högsta Och skönsta ära är, om de en droppa Med det beslägtadt ha i sina ådror,

Till ringsta bonde i vårt land, som adlats Till fri medborglighet i detta blod.

Den gamle Svante, son utaf den man,

Som var så svensk, som var så Sverige,

Att djuret, odjuret, vilddjuret Kridiern,

När som han ville hugga tiger tändren I Sveriges hjerta, bet uti hans]ik — —

Son af den mest trofasta svenska qvinna,

Den klaraste och skönsta Gyllenstjerna,

Som setts på Nordens sorgehimmel brinna;

Till hvilken hvar svensk qvinnas öga gerna Och stolt ser opp, — på hvilkens hjessa trona Ses hjeltens lager, fäst i martyrns krona — —

Han, som uti vår faders alla faror,

En yngling, honom blef oryggligt trogen,

Trots alla fiendernas lagda snaror —

En hvitnad hjessa nu, en skörd, snart mogen.

För dödens lia — ville du nu skörda I förhand med en skonlös bödelsbila,

På det förbannelser, till sensta framtid hörda,

Ditt namn förfölja må förutan hvila?

Och skulle du det vilja, skulle du det våga,

Att komma med din hand vid denna hjessa?

Det skulle utbrott ge åt hatets tämda låga,

Och hämdens viggar mot ditt hufvud hvässa.

Och ålderdomen skall bedröfvad fråga:

“Är det den heder man åt mig vill ämna?“

Och ungdomen med stridens spända båga

Skall svara: “Se, vi gå att i hans blod dig hämna!“

Cecilia!

ERIK.CECILIA {viftar med handen).

Tig! Talets flod sitt flöde lemna;

Se’]! blir din tid, om du det kan, att svara.

Och grefve Nih, hvad har han kunnat bryta,

Att ock hans lif skall sväfva uti fara,

Och du vill se så ädelt blod ock flyta?

Är det derför, att högt du kunde skryta,

Att allt hvad renast, högst fanns i ditt rike Du har förtrampa och nedsöla kunnat,

Och dig på Sveriges tron det skulle blifva unnadt, Att helsas som barbar, tyrann förutan like?

Är det för det du skulle kunna mörda I honom mig också och njuta få den fasa,

Att tvenne dyra lif i ett få skörda

Och mot ditt eget blod förskräckligt rasa?

ERIK.

Förrädarn, som från Bohus’ gråa fästen Med nesa och förluster nesligt återvänder;

För Yarbergs murar se’n på snabba hästen Fegt flyktar undan jagande fiender. . .

CECILIA.

Ja han, den blindt befallningar du gifver,

Med fram och åter uti samma stunden,

Och dem den gamla ormen der se’n skrifver,

Han snart till händer, fötter, tankar bunden Sig ser och i förderfvet störtad blifver.

Drag, som din store fader, sjelf i striden,

Och, med de tappre tapper, sjelf spänn bälte Och dig med mandomsprof förvärfva friden På rikets gräns — i eget bröst! En hjelte Blott blir af svensken uppå tronen liden.

Här ligger hemma du bland qvinnor, ränker,

I vredes- och blodsdomar grym och modig,

Och verlden slemma skådespelet skänker Utaf en kung, mot undersåter blodig,

Mot fienderna feg, — och i hvars händer blänker Den blanka bödelsbilan för den tappres klinga,

Som hjertan både vinna kan och tvinga.De nät, dem du med denne sammanspinner,

(pekar på Göran Persson.)

Att de förhatliga förrädiskt fånga,

Och dem det syns dig att du icke hinner Med offer fylla, stora nog och många,

I dem en dag du sjelf dig insnärjd finner.

Ja yet: i den för andra lagda snara Skall listen, narrad sjelf, till slut dock fara.

(Förnyadt närmare sorl.)

Ondt samvete uppå din panna hvilar,

I dina blickar herrskar hemsk förirring;

Sataniskt der din onde kansler smilar —

Jag anär någon stor och grym förvirring,

En fasa mina tankar genomilar;

Och dessa skrän, de tystna icke sedan ...

EBIK (till Göran Persson).

Är det för sent att återkalla redan?

CECILIA.

Hvad är för sent? Ack, uppå jorden Eör sent må ingen — ingen ting få vara!

“För sent“ — de två små stora orden Får menskan ej, blott domsbasunen svara.

För ångern, rättelsen är icke vorden En annan gräns än sjelfva evigheten —

Ej tiden lefver ut barmhertigheten.

(Till Göran Persson.)

Gå, hasta, ila, hämma, återkalla —

Fort, som dig stormens vinge bure!

Fräls hvem det är — fräls alla — alla —

Fräls framför allt dock, om det är en Sture!

För dig på knä du då skall se mig falla.

Xan du en djefvuls handtverk endast dela?

Gå, rolen af en engel en gång spela!

(Till konungen.)

Ack! fåfängt mina heta böner ljuda Emot det bröstet utaf trefald koppar;

På de passioner, som derinne sjuda,

De äro endast oljans friska droppar;

Hans hämd, så kär, jag kan ej öfverbjuda. . .Men du är bror; i dina ådror rinner, Förutom Lauenburgiskt, väl af Yasa En droppa blod. Den bön, som brinner På mina läppar, o! kan du så rasa,

Att den ej väg till brodershjertat hinner?

Yid allt vi ha gemensamt jag dig minner:

Yid faders-skuggan, som bedröfvad blickar; Gemensamheten i det väna ljuset Och ömheten uti fÖräldrahuset;

Yid salig barndom, som än sorgset skiciar Sin oskuldsblick hit efter oss; vid alla De ord af smicker, hvarmed du mig smeka — Af ömhet, hvarmed du mig brukat kalla;

Yid det beskydd, som mannen ej får neka it qvinnan, — skönheten har rätt befalla: — O! låt mig bedja, låt mig hoppas våga,

Min älskling frikänd, frisläppt mig du gifver, Att jag må fången sedan honom hålla!

Se'n i min kärleksboja smidd han blifver,

Jag svarar dig, han skall ej uppror vålla.

ERIK.

Jag känner denna kärleks ömma ifver.

När njutningen har tömt sin bägare i botten,

Så börjar mannen, husbonden att pocka På hustru-arfvet och på hemgifts-lotten;

Då börja ärans, maktens röster locka,

Och gerna himlen öfver brudnattssängen Man ville se förbytt i tronens purpurhängen.

CECILIA.

Att du i bitter stund vill bittert skämta Och leka med en q vinn as grymma smärta,

Med offret, som i dina klor ses flämta!...

Fräls från förtviflan detta ömma hjerta!

(kastar sig neder och omfattar hans knän.)

Låt mig vid denna källa trösten hemta!

Kring dina knän jag lindar mina armar Och släpper dig ej förr än jag bönhöres.

Mins, att en Gud sig mildrikt ock förbarmarUtöfver syndarn, som till honom föres;

Att ingen synd, om än så stor, utarmar Barmhertigheten, som af tårar röres!

Tror du i dödens stund på himmelens försoning,

Så med din gerning nu din tro bevisa;

Uttala här befrielse, förfckoning,

Att du må straffa icke blott, men lisa,

Och kungars nåd må Herrans nåd beprisa!

O! låt mig fly ur dessa dystra salar,

Och med min älskling mig för verlden gömma Långt bort uti de stilla, tysta dalar,

Der verlden oss skall lätt och snart förglömma,

Och ryktets mun ej mera om oss talar,

Och tiden skall till evig glömska dömma. .

Der vill jag älska, älskas, vaka, drömma I enda riket, som jag eftersträfvar —

Ett stilla tjäll för kärleken och friden,

Der för min älsklings lif ej mer jag bäfvar,

Jag skild från oron, afunden och striden Ej evigt mellan hopp och fruktan sväfvar.

(Tamalt ander fönstret.)

EREK (rörd och ängslig applyfter henne. Till Göran Persson, som står vid fönstret).

Är här ej räddning möjlig? Ingen återvända?

CECILIA (rasar till fönstret och skjuter Göran andan).

I Herrans namn, hvad är som här skall hända?

Se, vilda massor rusa hitåt — bölja På bölja fram uppå Norrbro der väller;

Kring en gestalt de alla storma, följa,

Och der han skrider, starkast trängseln sväller,

Och honom skränet, hotet, hånet gäller. —

Ack! den olycklige, hvem kan han vara?

Bakbunden, baklänges han tvingats rida —

Kring blotta hufvudet en halmkrans bara —

Uppå en häst, som knappt förmår att skrida,

Som pöbeln stöter hit och dit åt sida . ..

O! det mig anar, att så hånas, smädas Blott det, som ädlast lågar, skönast brinner;

Att det är en, som annars man plär rädas,Som slöddret trampar helst och bäst det hinner... Hans drag jag söker, men dock rätt ej finner —

(Med ett anskri.) Gud! Det Var han . . . (Hon faller afdånad.)

ERIK (hastar att lyfta henne upp).

O, stackars syster!

(Till Göran Persson.)

Nu, Achitofel, fick du hvad ditt hjerta lyster!

GÖRAN.

Ha! en af dessa lätta dödar bara,

Som qvinnor dö — men icke länge vara.

ERIK (slår opp dörren och ropar).

Fort, hasten hit — prinsessan uti fara!

(Hofdamer komma in och föra ut prinsessan.)

Djupt har jag hennes ömma kärlek sårat.

GÖRAN.

Säg mördat — ändå bättre!

ERIK (fixerar honom).

Hur ohygglig

Är för mig du, som, se'n du genombårat Två ädla väsen, står så vederstygglig Och iskall!

GÖRAN.

Så, som jag ock önskar vore Min konung.

ERIK.

Evigt samma hån och talan!

O att till afgrunden med dem du fore,

Der, skakad ur den evigt kalla dvalan,

Du blefve het en gång förutan all hugsvalan! (Paus.)

För långt jag gått och låtit mig förirra.

En kung kan rättvist, stundom hårdt ock straffa;

Men låta lågsint vrede, hämd förvirra Samhällig lags gudomeliga lugn, och skaffa Med små passioner, som med lömskhet stirra På tillfällen till ofog, — syssla med små nycker,

Är slita kungligheten uti 8tycker. (Göran Persson ämnar tala.) Tig, när jag tala vill! Jag vet hvad du kan sägaTill ditt försvar: “Jag är, som har befalla;

Dii lyda blott“. — Det är den lott vi ega,

, Vi furstar, högt afundad utaf alla:

För våra infall alla hinder falla;

Hvar nyck, hvar vink bli blindt och fort åtlydda. Passionerna, de små och stora flere,

Som, spejande, utur sin mörka hydda På djupet af ett syndigt kött härnere Lömskt sig på onda ögonblicket smyga —

Dem hjelpen I beställsamt fram i dagen,

För att på fjeskets lätta vingar flyga Framför besinningen, som, utaf ånger slagen,

Sent kommer efter fram till samvetslagen.

När opp i andra menskors hufvu'n stnmma Och onda tankar sig ur lustan höja,

Och bilda sig till hugskott, galna, dumma, Likt dimmorna, som öfver träsken dröja De tusen hinder för sig vanligt röja Af tidsutdrägt, af motstånd, oförmåga,

Tills ögonblicket sprungit af sig yrseln,

Och mattad blifvit galenskapens låga; Förnuftet, återkommet nu till styrseln,

Blir dg igen och redigt, fritt kan våga Att låta höra högt sin herrskarvilja;

Och menniskan, den handlande och sanna, Kan ifrån sjelfsvå^d frihet ljusligt skilja, Och träda fram med klarnad gudapanna, Sitt kall som bunden och dock fri besanna.

I stället för de tjensteandars skara,

Som sig beställsamt omkring fursten svänger, Gif honom blott en vän, en enda bara,

Som fast vid honom, fastare dock hänger Vid helig sanning, — som till tronen tränger, I honom oförfalskad, oförfärad, —

Och talar, bittert ej, men lugnt och stilla, Tills han blir hörd, blir lydd, blir ärad,

Och ej för hofgunsts, ej för folkgunsts villa, Sin höga kallelse vill dårligt spilla!Jag flyr ur detta näste af bekymmer Till TJpsala, dess borg, dess salar, lunder,

Der ögats, hjertats synvidd intet skymmer, '

Och der i ledsnadens, i qvalens stunder,

Vid visdomens och sångens alla under Bland gamle vise och bland glada unga Man kan till ljus, till frid igen sig sjunga.

Och skicka du de höge fångar sedan,

Men skonsamt — skyndsamt efter till Upsala.

Der vill i ro jag underhandla. Redan Vi gått för långt. Att mig och dem hugsvala,

Ett fridens ord jag vill i frid der tala. (går.)

GÖRAN (med en lång blick efter honom).

Skum utaf ord, i hvilka maktens svaghet TJtskumma vill sin egen kända vanmakt —

I hvilka slingrar sig ett litet mod Inunder klorna utaf stora synder!

Ha! öppna vänner, sanningshjeltar, de Befinna sig helt väl i eder dunstkrets Af hela lögner, halfva sanningar!

Och ho, som klagar, han en vän ej eger,

Han uppenbarat, han den ej är värd.

Ty källan till de starkes sympati,

Som vänskap heter, är dock endast tron På andras värde — aktningen derför.

Men sjelfviskheten är och endast blir sig sjelf;

Kan icke ge sig, kan sig ej hängifva —

All vänskaps början. Men för stunden dock Kan man bemäktiga sig den och rycka Den med sig genom öfvermakten af En stark och mäktig andes öppna vilja.

Din vän är jag. Du vid min ande smiddes.

Men våra sympatier ligga ej I någon våra andars harmoni.

Oss hafver sammankopplat gemenskapen ,

Af samma vådor, samma mål och brott.

Jag funnit ordet till din mörka gåta,

Och med det ordet jag beherrskar dig.

Jag älskar dig ej, ty jag tror dig ej;

Jag smickrar dig ej, ty jag dig föraktar.

Hvad vill jag med dig då? Jag ville krossa Igenom dig allt uppsatt, högt, högfärdigt,

Och genom dig till slut dig krossa sjelf.

Eörskräckeliga lystnad, som mig lockar,

Mig rycker, liksom hvirfveln simmarn, Oemotståndligt ner i fallets afgrund —

En åtrå till förstöring, till förintning Af allt uppöfver, som sig tycker öfver!

Är jemnlikhetem stora tanke det?

Och är dess början fällning och rothuggning Utåt samhällets gråa odalmarker?

Kanske en dunkel drift utaf den aning,

Som mer och mer min själ tar i besittning, Att sjelf jag går att trampad, krossad bli Inunder fotterna af dessa store? —

Ett offer till af dessa jordens små,

På hvilkas svett och blod och ben och tystnad "Allt det uppsatta sätter sina troner? —

Kå väl, blir på min djerfva bana målet,

Att så utaf de höge krossad falla;

Så vill, en annan Simson, också jag Dra med mig pelarena under huset,

Att det uppsatta filisteer-rucklet Uppöfver mig ock störta må i gruset! (gir.)

Slut pä tredje akten.

firik den fjortonde.

5Fjerde akten.

Första scenen.

Upsala slott. Brottningens rum.

DROTTNING KATRINA och PRINSESSAN CECILIA (framför spieeln. Den förra sysselsatt att upplifva den senare).

DROTTNINGEN.

Hvad ej spiselbrasan mäktar Ensam — nattens kalla flägtar Ej blott, men ock orons drifva Från din själ — o, låt det blifva I min ömma omsorg satt!

(klappar henne på kinden.)

Hej, så ömma blommors skatt,

Tro mig, den är icke skapad För en kall oktobernatt.

PRINSESSAN.

Tack, du hulda, sköna själ!

I din närhet är mig väl.

DROTTNINGEN.

Hej, i hans, du ville säga.

PRINSESSAN.

Ej det ena här det andra Skall förtaga. O! de ega Sammanhang som samklang båda,

Vänskap, kärlek, dessa två.

Hvad behöfver älskarinnan Häst den älskade? — Väninnan,Som kan kärleks nöd förstå.

Du har älskat liksom jag,

Du är stark och du är svag.

DROTTNINGEN.

Låt då kärlek lugna sig Ut af vänskap! Han ej lefver Blott, men blickar åter gema Uppåt till sin dubbelstjema,

Upp till friheten och dig.

I hans fängelse mig lyckats Att insmyga mina bud,

Manande att lugnt förtrösta Få sin oskuld, oss och Gud.

PRIN SESSAN.

Ständigt frukta, ständigt hoppas, Det är kärleks hela lopp.

Jemt han hoppas, fast han fruktar; Idel fruktan är hans hopp.

Skall på dessa mulna dagar Glädjens sol jag åter se?

Kan på allt hvad han har lidit, Han mot solen åter le?

Kärlek icke blott här manar; Pligt här manar mer ändå; Hvad som Vas a-grymhet brutit Vasa-kärlek hela må.

Allt mitt hopp till dig nu står; Allt din kärlek ännu gäller — Om du trogen förbön faller,

Den på Eriks hjerta rår.

DROTTNINGEN.

Sätt till Gud, ej mig ditt hopp! Ty hvad älskarinnan kunde, Kan derför ej alltid makan — Så äT en gång verldens lopp.Tid af oro för en hvar!

Det närvarande har mörker;

Mer det kommande dock har. Onda makter synas råda Öfver Vasahusets dar —

Öfver Sturars — öfver allt hvad En gång sällt och ädelt var.

Höge gudar ur det höga Skåda med afundsamt öga På hvad jorden sällast har.

Hittills sökte jag väl slå Från mig dessa sorgsna tankar, Dessa hemska, dystra skuggor, Som mitt hjerta ville nå;

Väl lättsinnad af naturen,

Men lättsinnig ännu mera Utaf föresats ändå.

Qvinnans lefhadsvishet är,

Att den glada konsten öfva:

TJti munnens löje döfva Sorgen, hon i hjertat bär; Skämtsamt söka den förskingra, Och omkring dess törnen slingra Höjets yra, som oss klär.

DROTTNINGEN.

Lycklig den, som så kan taga Lifvets lotter, fri och lätt!

Glad och söijande behaga —

Du bland få har detta sätt.

Le och tjusa — icke klaga,

Ger till slut åt qvinnan rätt.

PRINSESSAN.

Rätt? Ack, rätt fick icke qviunan Ibland lotter på sin lott.

Tro och lydnad gafs trälinnan; Rätt och makt gafs mannen blott. Liten tids beherrskarinna,

Om hon list och skönhet fått;Och en evighets, slafvinna,

Nar vår ungdom har förgått.

DBOTTKINGEN.

Klandra ej hvad himlen gifvit! Om han mannen åt oss gaf Till en herre, mannen blifvit Hela verldens — allas slaf. Hvilkens lott vill tyngst du kalla, Fordrar största styrkans rön: Tjena en och tjena alla?

Och för kärlek eller lon?

PBINSESSAN.

Men jag tadlas bör af dig,

Att min ankomst dig nu väckte Och med oro dig förskräckte.

Och när kungen ändtlig vaknar Och dig vid sin sida saknar,

Illa lär han tacka mig.

DBOTTNINGEN.

Säkert skall han trösta sig,

Och jag mig vill trösta sedan.

Vid min sida fanns han ej —

PRLNSESSAN.

Vid din sida ej? Hvad, redan Dig otrogen? Gud oss trösta För de männerna!

DBOTTNINGEN (småleende).

Åh nej,

Icke så som du nu tänker.

Om en annan skönhet fick För en natt ock öfverrösta Troheten, — en annans blick Han sin varma hyllning skänker: Icke en af jordens tärnor Är det, som mig lyckats svika; Nej, en himmelsk. Och för stjemor Af det slaget må vi vika.Uti slottets rundel höga Erik med Beurreus vakat Hela natten och försakat Hattens hvila, sömnens ro,

Fästet med förmätet öga Spejande om sina öden,

Som de fullt och säkert tro Läsa uti stjernans lopp,

Under fruktan, under hopp.

PRINSESSAN.

Vurma de på det igen! —

(kastar en blick i spegeln öfvor spiseln.)

Nattvak, sorg angripit mig;

Och stort bättre det med dig Är ej heller, vackra vän!

Rädd du vara bör, ömt sköta Om den skönhet, dig beredt Tvenne kronor. Ooh jag möta Erik, förr'n omklädnad skett, Skulle kännar-ögat stöta,

Som mig bifall alltid gett.

Ack! när ungdom från oss tagen Blir och flykta bort behagen, Mannen vänder ej blott öga Bort från oss, men äfven hjerta Lemnar oss och bryr sig föga Om vår saknad, om vår smärta.

Åldras, blekna och förfalla År den orätt, som bland alla Mannen sist oss tillger här.

Tiden på sitt rof bedraga,

Tjusa, herrska och behaga, Qvinnans lefhadsvishet är. (De «*).Andra scenen.

Ett rum i slottstornet. En vindeltrappa leder opp i tornet och en nedgång synes till undre fängelserummen. Man hör er från den forstnämda häftiga roster.

ERIK. BEURREUS.

BEURREUS (som kominer först utför trappan, drar konungen i kläderna med sig).

Eör Guds skull, hör, o konuug, och mig följ!

Ers majestät skall, fruktar jag, angripas Af yakans, tankens, orons öfyermått.

Sjelf stjernan bleknat utaf yaka re'n Och hänvist ned till jorden er.

ERIK.

Än se'n ?

Der var det ju som mina blickar dröjde Bland skuggorna, gestalterna, som höjde Sig rundtomkring ur skog, ur mark, ur vatten ...

Nå, dimmorna, som ni dem kallar.

Ja, lika godt! Såg ni den dunst- och dimverld?

Oöfverskådeliga massor ryckte först

Eram i kolonner, slutna, täta, långsamt

Och tungt ur skogens djup framvältrande —

Ogenombryteliga skuggfålanger -

Och gjorde halt på vida Eyrisvallen.

. Se'n lågo uppå huk längs Fyrisån I spridda flockar andra som utposter,

I vida gråa kappor djupt insvepta;

Och mot afgudahuset der norr ut Sidmantlade högtidligt andra skredo,

Att blota för de gamle höge gudar;

Och andra skaror stodo, suto, lågo Kring högarna på ting, så visligt stumma.

Nå, rista hufvu't ej, medlidsamt vis!

Hvad, tror ni då, att natten måste sofva,

För det att menskan sofva bör om natten?Om uti ljusets rymder Öfver oss

Den höga natten går vid stjemor6 bloss,

I skapelsen att sina sysslor syssla;

Hvad, skulle hon uti sitt eget rike,

Der tystnadens och mörkrets källor qvälla,

Då icke ega något att beställa?

(lyssnar.) Jag hör, att stormen vaknar, ruskar på sig.

BEURREUS.

Uast töcknig, lugn oktobermorgon är.

ERIK (tar af sig baretten och torkar svetten nr pannan).

Åh! — Det har slagit ner det gamla onda Uti mitt hufvud nu på nytt igen,

Och vreda plågor, galna tankar rusa

Om — mot hvarann på hjernans tummelplats

Och ränna kull hvar morgnad föresats.

Hvad lider tiden nu?

BEURREUS.

Det re’n är dag.

ERIK.

Om denna dag hvad har oss natten bådat?

BEURREUS.

Tro ej på natten!

ERIK.

Mindre dock på dagen.

Allmodren Hatten, som vårt väsens frö Pörst värmer i sitt sköte; se’n hvar qväll Vårt väsens elände så huldrikt lisar I sömnens famn, och sist atomerna Utaf vårt väsens intet trofast samlar I grafvens urna — gäckas, ljuger hon,

Hvad gör då dagen, som med lifvets gyckel Oss städse gäckar och åt gäcken ler?

Tro, om ni vill det, uppå menskorna;

Min tro står hellre dock till stjernoma.

Men “djeflarna“ — så står det — “tro och bäfva!“. .. Jag också tror på hvad jag bäfvar för;Och hvad i stjeraorna jag åter läst Om hot och våda från det ljusa hufvut, Vill städs for mina-mörka tankar sväfva.

Det ljusa hufvut — det är hertigen Med gula Vasalockar — Yasaögon Blå — svarta Lejonhufvud-hjertat under ... Ben unge grefve Nils kanske också?

Ock ljus fysionomi — de dödas ben,

Med en hvitmenad grift derutanpå!

Fördömda dubbelfara, som mig bådats Af horoskopets dunkla dubbelmening!

O, att jag derför bådas hufvu’n hade På samma nacke — bilan ofvanpå!

beurreus.

Bevare Gud ers majestät derfrå!

ERIK.

Och just derför, att mig han må bevara, De måste för mig falla, dessa båda;

För bägge en och en för .bägge borga.

Det ena hade jag en gång inunder,

Men dårligt lät det sitta qvar, vid nacken Och så gå fritt; nu reser det till tacken Sig öfver mitt. Det andra ligger nu»

För andra resan åter på stupstocken Här nere under mig. Hugg till, hugg till, Rättvisans svärd!

BEURREUS.

O nej, med nådens hand Håll det tillbaka uti Herrans namn!

ERIK.

Nåd! alltid nåd! Så skrikes oupphörligt, Att man må evigt synda få på nåd.

På idel nåd står sjelf ej himlens tron.

Till roten sjelf ju sätter Herren yxan,

När han for verlden skipar sina rätter. Och kung blir straffbar, som ej straffa vet. Är Sturen icke lagligt dömd och fälld Af sina likar, svenska ridderskapet? —Ha! jag förstår, min gubbe: ni er band I spelet bade, när som Johan släpptes.

Hi ville också spela Stur en lös,

Att näsan sticka få bland gamla adeln,

I skenet sola se’n er gamla kropp Utaf de nya solar, nu gå opp!

BEURREU8.

O bvilka grymma, syndiga misstankar!

ERIK.

Misstankar? Så I kallen mina tankar Med foregifven oskuld eller bån,

' Här de ej alltid miste gå på spåren Af de krokvägar, som I kring mig slån.

(Med &tbörder af bestörtning aflägsnar Beurreus sig obemärkt under följande.)

Tredje scenen.

ERIK. GÖRAN PERSSON (inträder med papper i handen). Sedan VELAMSON.

ERIK.

Du, kansler, bär? Har lemnat bufvudstaden,

Som jag ditt ögas vaksamhet. förtrott?

» GÖRAN.

Hit för min berre konungs hvila Åtskilligt, var som böd mig nattligt ila.

ERIK.

En ljuflig bvila! Jag dig skänker den. —

Tag hit! (rycker papperet ur hans hand.)

Hvad otyg bar du der att föra?

GÖRAN.

Min konung sade't!

ERIK.

Yäl, så låt mig höra!

Man vill mig mörda? På bvad sätt? Med gift? Med dolk? — Hå, ut med djefvulsfostret! —

För mina ögon svindlar det. Din skrift Läs sjelf. Den innebär?GÖRAN (återtagande papperet).

Proklamationen,

Som från Vadstena edra bröder gifvit,

Och som förklarar er förlus tig tronen.

ERIK (tränger inpå honom).

Hvad sad' du, svarte riksförrädare ? (vinkar åt honom.)

Nå läs! Men stappla ej, omtugga.ej!

^ Jag tål ej ord som raglar, ton som suddar. ,

Och nu vibrerar hinnan på mitt öra,

Att den är fin som sjelfva fen att höra.

GÖRAN.

När hertigarne ur Vadstena slott Uttågade med blomman utaf adeln Och flera fänikor af tyska knektar,

Dem de ur konungens och rikets tjenst Tillockat och tilltubbat sig, de läto Gå ut den här förklaringen —

ERIK (far opp).

Håll litet!

Hvad säger du? Ha de uppbrutit re'n?

Och säg, hvarthän?

GÖRAN.

Hvarthän väl annars se'n,

Om ej mot hufvudstaden ?

ERIK.

Nå, det är

En annan sak: "Periculum in mora"!

.Här är då icke rum och tid för gräl Med pennan eller munnen nu, min själ!

Låt orden flyga då i kapp med stunden!

göran (läser). "I hvilken beklaglig belägenhet och stor skilnad i tillstånd hafver Svea rike blifvit försatt, emot hvad det var, då efter den glorvördige konung Gustafs tid spiran först lemnades i handen på hans son! Erik mottog en fylld skattkammare och "en af hela Europa vördad krona. Men knappt var denne orolige ...

erik. "Orolige ?" — Tala, Johan, icke om rep i hängd mans hus.göran. . . . "denne orolige herren uppstigen på sin ärorike faders tron, förrän det omvexlades. Drätseln förslösades" . ..

erik. Först af mina bröder, som, då de skiftade faderne-och mödernearfvet, gjorde med sina snikna händer djupa hål i Eskilsgemaket, och, sedan de slagit under sig hertig-dömenas alla inkomster, lemnade föga åt mig att styra land och rike med, löna landtmakten och rusta örlogsflottan, underhålla ej blott mitt, utan enkedrottningens och

prinsessornas hof samt en skock kusiner och kusiners kusiner med. — Fortfar: “Drätseln förslösades .. .“

göran. “På fruktlösa frierier i England, Skotland, Hessen, Lothringen, der man i förstone, i anseende till fadrens förvärfvade och rikets högst egne* ära, räknade anbuden förmånlige, men genom Eriks obegripeliga uppförande vid dem ledsnade.“

erik. Ja du, med ditt begripligt “obegripliga“ uppförande, och den gamla stubben Elisabeth — I voren sannerligen ett par underhandlare ihop, som väl kunde göra att man “ledsnade“. Men hvilken riksolycka, att jag hos åen huldinnan ej fått dela en Leisters, Essex’s och andra lyckligas öde! (hugger med handen öfver sin nacke.) — Svammel hittills! Yidare!

göran. “Det vore väl ganska ömt att upptäcka sin broders och konungs svagheter, hvilka uti evig glömska snarare borde nedergräfvas; men då fråga blefve om ett helt folks bestånd, nödgades man att sätta alla andra afseenden på sidan.“

erek. Nå, en smula politiskt snack ändtligen, — ansatsen till ett kannstöperi. “Ett helt folks bestånd“ — hvilken folkledare, upprorsstiftare, tronpretendent tog mindre för sig, än ett helt folks bestånd — och bistånd? Den frasen är stulen — men får passera, ty den är klassisk.

göran. “Hertigen ville förtiga hvad honom sjelföfver-gått. Men kunde dock icke lemna i förgätenhet sin furstinnas tillämnade öde; huruledes hon varit hardt när, att mot gudomlig, natur- och menskolag öfverantvardas såsom ett oskyldigt offer uti den tyranniske Ivans händer“ ...

erik. Nu talar du som en man, broder Johan, — åtminstone som en gift man. Jo, jo! det hafver nog sin riktighet och kan med skäl synas dig, stackars man, hårdt nog. Men om jag hade, der du satt, befriat dig både frånditt hufvud och ditt äktenskap, och se’n skickat din Jagei-lonica, med hela hennes katolska omvändelseverk, de moskoviters czar och alla ryssars sjelfherrskare på halsen, så tror jag, att, om hvarken du eller han tackat mig derför, Sverige hade gjort det. Men blifver hon en gång enka— det Gud gifve! — så, om jag heter Erik och är hennes hulda svåger, skall jag sannerligen ge henne Moskow till lifgeding och de moskoviter till lifpåhänge.

gök ají. “Den sista af hans gerningar, då han förmälde sig med en ringa person, som nu nyligen blifvit för drottning utropad, en äretitel, hvilken alltid prinsessor af de yppersta hof hafva burit, utmärker hans lynne. Huru ville det lika den store konung Gustafs afkomlingar att sättas nedom en sådan vanbörding? Hvad skulle väl Europa om ett sådant konungahus dömma, och hurudane tronföljare hade riket deruti att vänta?“

ekik. Der klämde skon — der slapp det ut! En drottning och en arfvinge åt min tron — se, det är det! Och en “vanbörding“ se’n! — Att jag blifvit make oöh far, att jag blifvit bäggedera med en oadlig q vinna, det må Gud, men ingen adelsman, minst en hertig, förlåta mig. Således antingen lefva och dö kärlekslös, barnlös, eller taga mig brud ur grefve- eller friherresäng. Jag skulle då, utom hvad salig gubben testamenterat åt mig af det slaget, sjelf dertill tagit mig på halsen — kära svärfar och söta svärmor oberäknade — tre eller fyra grefvar till mor- eller farbröder ; ett halft dussin fri herrar till svågrar; utom en skock giftiga käringar till tanter och giftsjuka fröknar till kusiner. Andra må bryta sin ros bland sådana törnen! — Men till slutet!

Göran. “I betraktande af allt detta, hafver hertigen med dess bröder efter nogaste öfverläggning fattat det beslut att skilja honom från tronen. Man kunde således med freden återvinna ett roligit regemente, samt efter handen läka såren, med hvilka under Eriks sjuåriga regemente riket sargadt blifvit.“

ERIK (vinkar till Göran att sluta).

I öppen fejd från hemligt agg till slut,

I handling tanken såleds brutit ut!

Och handlingen är svärdet, trotsigt draget Af trolösheten och upproret — tagetOpp till försvar af allt hvad menskan eger Och fursten såsom sitt och heligt — väger På lifvets vigtskål tyngst: gods, barn och maka, Rätt, lif och rike. — Opp, min själ, och skaka Utaf dig vankelmodets fjettrar alla,

Och alla krafter till ditt bistånd kalla!

Slapp lös valkyrian, att snabbt och djerft hon svinge Sig öfver stad och land på blodig vinge!

Och krigets furier '— mordet, rofvet, branden,

Släpp lösa — lösa alla samhällsbanden,

Att svensk mot svensk och bror mot bror må rasa, Tills allt blir lågor, rof och död och fasa!

(En röst höres sjunga nr fängelset inunder.)

Ur tornets djup en röst jag hörer sjunga —

Det är en psalm . ..

GÖRAN.

Och sjunges af den unga . Gref Nihy som sitter der på er befallning.

ERIK.

En psalm? Lägg, blod och själ, din svallning!

(Lyssnar. Psalmen höres klart.)

En dödens fånge sig åt ljuset gläder,

Som fågeln uti morgonstunden qväder;

Och jag, en fri, uppå hans hufvud vankar Med hädelsens och dödens mörka tankar!

GÖRAN.

(sjunker tillsammans.)

Naturligtvis! Han vet, att snart skall ändas Hans fångenskap och i triumfsång vändas; När kanske ni en fånge åter sitter Som fågel uti bur med sorgligt qvitter.

ERIK (uppfarande).

Än är det icke skedt. Af mig han tigger Än ögonblicken af ett lif, som ligger Helt värnlöst, hjelplöst uti dessa händer —

I dem hans timglas jag oblidkligt vänder.

(sl&r opp en dörr och ropar.)

Hit, Yelamson! På gafvel dörren kasta Till hvalfvet härinunder!

(Yelamson hastar in och öppnar dörren till trappan.)GÖRAN (förskräckt).

Ö! förhasta

Er ej, min konung, dröj, o dröj häroppe!

I svallning är utaf ert' blod hvar droppe.

(ställer sig i vägen för konungen.)

Det godt är skall ej mannens vrede göra.

ERIK (stöter honom undan).

Ditt minsta finger må ej vid mig röra!

(rusar utför trappan.) GÖRAN (skuffar Velamson efter).

Gå, mörksens tjenstehjon, din herre tjena Som värn, om det behöfs. — O Gud, förläna En bättre utgång, än jag

börjar frukta!

(Ordvexling och rop dernere.)

Mig tyckes re’n att blod här börjar lukta. —

Till drottningen, att hon i hast må qväfva

Den brand, h varför jag börjar ängsligt bäfva. (går.)

Fjerde scenen.

NILS STURE (störtar uppför trappan). ERIK (efter med dragen dolk, hakande sig fast vid honom).

ERIK.

Du flyr mig icke undan, som du tror;

Jag huggit tag i dig med mina klor,

Jag trycker hårdt och tätt mig till din sida,

Jag suger fast mig vid ditt hjerta — bida!

STURE.

Vid den gudomliga rättfärdigheten,

Vid den himmelska barmhertigheten,

Hör mig! släpp mig! skona, skona mig!

ERIK (hugger efter några stötar, som Sture afvärjer, dolken i hans arm).

Du sprattlar, slagtoffer! Ha, orm, du slingrar dig!

STURE (vacklande mot en vägg).

Ack, skona mitt unga, oskyldiga lif!ERIK.

Jag söker ditt hjertblod — fort, hit det gif!

8TURE (drager dolken ur sin arm, nalkas konungen, kysser dolken, faller på knä och räcker honom den).

Det qväller re*n ur flera djupa brunnar;

Det beder er med röda, rörda munnar: irLåt våra klara bäckar er försona;

De sista dropparna, o herre, skona!“

ERIK.

Det är de Bista just jag Till utsöka;

De andra stilla törsten ej — blott öka.

STURE.

Ack, släck ej ut mitt lif, det usla, svaga!

Det är en ringa ting för er att taga;

Men o! mig är det tungt och hårdt att mista —

Nu skola förs- och modershjertat brista.

ERIK.

Min moders brast, förr’n jag det kände;

Min föder tidigt sig ifrån mig vände;

På mig med kärlek ingen menska tänker,

Mitt hat jag derför alla menskor skänker.

O, att hvart hjerta här framför mig låge

Och i sitt blod jag spritta för mig såge! (stöter efter honom.)

STURE (reser sig med ursinnig ansträngning och rusar emot konungen).

Nej, ingen menska är du, du ett vilddjur är —

På lif och död en strid skall börjas här!

ERIK (stöter ner honom).

Till sista skärfven fick du lönen ut —

Förr’n striden böljad var, så var den slut.

STURE (sedan han en stund legat som död, reser sig obetydligt på ena armen).

Slut — tidigt, bittert slut! Bedragen — gäckad På lifvets alla långa löften — fläckad Min ära — ungdom sköflad — skördad,

Ej uppå ärans fält, o nej, lönnmördad! —

Tungt lifvet är, men tyngre döden! —

Farväl, I mina korta, sorgsna öden!Du solens ljus — du ungdom i min själ —

Mitt hjertas brud — mitt fosterland — farväl! (faller ner.)

ERIK (står slagen och med blicken oaf-vänd från den döende).

Död? (ruskar på liket.) Det är således att dö? -— Det är, I kungar, ej att slösa med — det der!

(går förtviflad opp och ned.)

O, hade jag den sett, fön^n den blef gjord,

Så hade den väl aldrig blifvit spord!

Det är en ting, när det är gjordt — ett mord!

Femte scenen.

DE FÖRRE. PRINSESSAN (instörtar).

PRINSESSAN.

Hvad har du för dig, Erik ? (springer fram och fixerar honom.)

Hvad har skett?

Jag i din blick ej sådan afgrund sett.

(varsnar liket, men vänder hastigt af fasa bort ögonen.)

Ett rysligt mord igen! och du är blodig!

Har du ej bödlar nog, att hjeltemodig

Du blott befalla har och andra föra’t ut? (med hånlöje.)

Du vill från man bli mästerman till slut. —

Och den olycklige, som nu du fann

Yärd detta lärospån? (fixerar liket.) Gud, det är han!

(Sture rör på sig under djupa suckar, famlar åt hatten efter vanten, räcker deh mot prinsessan och uppgifver andan. Erik döljer sitt ansigte i sina händer. Prinsessan nedstörtar med ett anskri öfver Sture 1 och betraktar honom länge med stum förtviflan.)

Du ädlaste bland ädle, har så du blifvit lönt?

Och har man så dig sargat, du skönaste bland skönt?

Erån dina fagra kinder hvarenda purpurros Nu med ditt hjertblod klara re'n flyktat har sin kos.

I ögon, förr så klara, I mina ögons ljus,

Ack, att I sen så dunkla på mig ur dödens grus!

Du lif uti mitt hjerta, du hjerta i mitt lif,

Af lif, om ock blott smärta, ett enda tecken gif!

Erik den fjortonde. 6(kXnner på hana pulsar, öppnar hana kläder, lyssnar till hans andedrägt.)

0 slån, I stilla pulsar, och klappa dock igen,

Du förr så glada hjerta, och tala med din vän!

Min själ, med mina tårar uti hans bröst dig gjut,

Att du må der se^n lefva, och det med mig bli slut!

(Hon sjunker ned öfver liket)

Sjette soenen.

DROTTNINGEN, åtföljd af BEURREUS (hastar in). ERIK (stapplar ut genom dörren åt borggården).

DROTTNINGEN.

Ack, mer än grundad fruktan, hur du har sannats väl! Hvem som härtill är skulden, det anar nog min själ.

Ack, hur olyckan ilar! Ack, att jag kom för sent,

Och att här kunna rädda, mitt hjerta blef förment!

PRINSESSAN (dragande henne till sig.)

Tyst! Teila ej, ej fråga! Men fall bredvid mig ner Och lyssna till så noga, om han ej andas mer.

Ser du, hur blodet qväller ur dessa brunnar opp?

Låt oss med våra munnar tilldämma derets lopp.

(sjunker efter fåfänga försök åter ned bredvid liket.)

Här har man åt oss bäddat vår brudesäng så röd;

Här vill jag nu mig lägga och Önska mig min död.

DROTTNINGEN (med hopknäppta händer).

O du, som undret gjorde med Lazarus en gång,

Och väckte opp från döda ur grafven mörk och trång.. .

Dock nej! Du icke vandrar på jorden bland oss mer;

Ej döden sig förvandlar och intet under sker.

• Men undret, som du låter oss alla hoppas på,

Att styrka dem som lida och under korset stå;

Det undret på oss alla, o Herre, du bevis —

Oss alla, som här qvida inunder smärtans ris!Fräls syndaren, som öfvat så gräsligt öfverdåd;

Styrk dem, som han bedröfVat, o Herre, med din nåd!

(Prinsessan ligger medvetslös.)

Sjunde scenen.

Ordvexling, vapenbrak och skri utifrån borggården. Dörren slås opp.

KONUNGEN rusar in. VELAMSON. Krigsknektar trängas i dörren. SVANTE STURE. DE FÖRRE.

erik. Ställen er i vägen för honom, släppen honom icke in! (kastar sig på knä, vänd åt dörren.) Förlåt mig, grefve Svante! Jag har gjort er något illa — mycket illa. Men säg,. att ni vill förlåta mig.

SVAKTE STURE (rödjer sig väg genom knektarne). Ur vägen, I lejda uslingar, tyrannens blodiga verktyg! (viii förbi konungen, som stigit opp.) Endast I ej gjort min son något illa. Det varder eder i alla evigheters evighet ej förlåtet. Jag vill

se min SOn. ------ Min 80n, hvar är du? (Erik söker hålla honom

tiiib&ka. Svante gör sig lös.) Hvem är der, som man håller vakstuga öfver ? Den döda kroppen, som qvinnoma sysselsätta sig med — gråta öfver?

drottningen. Vänd edra ögon härifrån, gamle herre!

svante. Ni, min drottning, ni här? Detta betyder något ovanligt — ovanligt svårt. Och hvem är fruntimret der? För det undan, att jag må få se den döde närmare. Han ar så blodig, så oigenkännelig.

drottningen. Hvarfor spejar ni så ifrigt, så noga? Grå, gamle man!

svante. Jag kan ej gå ur stället; jag står här fast-naglad. Min själ ligger i mina ögon, mina öron; jag vill se, vill höra — om jag annars kan se eller höra, ty mina sinnen vilja förgå mig, utan att jag något hvarken sett eller hört. (förer sakta undan drottningfen, och då han igenkänner sin sons lik, dröjer han med förstenad blick och uppspärrad mun vid denna anblick ; fattar slutligen krampaktigt i konungen.) Herre, det är min SOn! Det är mitt rödaste blod, som flyter der; mitt kött, som ligger slagtadt der; mitt hjerta, som ligger brustet der; mina ögons ljus, som sofver utsläckt der! Det är min ungdom, min rikedom, mitt lif, min efterverld — det är jag tusen gånger, som ligger solad, sargad, söndersliten,bortkastad der! Och det är ert Yerk, förstår jag, ert konungsliga arbete? (skakar kenungen.)

erik. Förlåt mig, grefve Svante! svante. Förlåta? Nej, må Gud så sannt förlåta mig, som jag aldrig i detta lifvet eller i det tillkommande — i alla evigheters evigheter förlåter er! (skriker i hans öra.) Aldrig! hör ni?... aldrig! — iiej, förbannelse — omätlig, outsäglig förbannelse öfver er, tyranniske konung och konungslige tyrann!

beurreus. Håll opp, grefve Svante, med ert bannande! svante. Håll opp med ert jollrande! Ni är en lärd herre; skall kunna många tungomål. Hjelp mig hellre ni att på alla dessa tungomål banna... förbanna! — Förbannelse öfver ditt hufvud — ditt hjerta — öfver djupet af din själ! Åt bödeln din kropp — åt vanäran ditt namn

— åt afgrunden...

erik. Håll! banna icke som Simei Herrans smorda!

— Knektar!

svante (tiii knektarna). Biden, bödlar, medan jag slutar mitt dagsverke; ert kommer 8e’n. (fattar ursinnig i konungen.) Förbannelse öfver din son, din förstfödde, utkorade arfvinge! Nesa — fattigdom — vämlöshet — bojor — och din ätt utrotad utu de lefvandes lande!

erik (sliter sig lös). Knektar, vid edra hufvud! Stoppen till den gudlöses mun! Förgören honom i hans blod! (springer ut, vänder sig om i dörren och ropar.) Och de andra också

— Abraham Stenbock, Ivar Tott, Erik Sture — att ingen

Sture undkommer! (ut.)

(Velamson med knektarne anfaller grefve Svante, som försvarar sig en stund, men slutligen dignar ner, genomborrad af deras styng.)

svante. Men nu vänder jag mig att välsigna. Välsignade, I mina bödlar, att jag fått dö, sedan mina ögon 8ett detta och äro trötta vid ljuset! (släpar sig närmare liket.) Här vill jag reda till min säng. Son, du skulle blifva min ålderdoms stöd och hvila. Låt mig nu ock få hvila här hos dig — mot dig. (lägger sitt hufvud mot liket.) Och I förutgångne, herrlige, förklarade! — Höge fader, Sveas älskling, fallen för henne — med henne! Ä^la moder — hjeltinna att strida, att lida! — Förstfödde—blomstring, tidigt vissnad — kraft, tidigt krossad — hopp, tidigt gäckadt!

— jag kommer, jag följer er. Sture-namn — klaraste stjernapå Nordens himmel — fagraste blomster på Sveriges jord: slockna, fall! (dör.)

DROTTNINGEN (sedan hofbetjeningen samlat sig). Döden gifver

icke sina byten åter. — Tagen, qvinnor, prinsessan varligt på edra armar och fören henne i mina gemak och egnen henne edra ömmaste omsorger! (De bära bort prinsessan.) Och, I män, tagen under smärta och tårar dessa sorgliga och dyra jordiska lemningar undan och skänken dem de omsorger, den heder, som deras höga stånd och vår djupa sorg kräfver! pe utföra liken.) Och oss (tiii Beurreus.) återstår det svåraste värfvet: att uppsöka konungen och återföra honom till oss och sig sjelf. O Gud, hvilket sjelf!

(Dörren slås opp. Man ropar: “Konungen har lupit till skogs; mord uppfyller borgen.“)

Skynda, skynda edra steg, riksråd! Herren styrke er till loppet! Jag följer er efter, så fort jag förmår. (Beufreus af.; Och nu, du som är mäktig i de svaga, styrk mig, stöd mig, uppehåll mig, svaga! (går.)

Åttonde scenen.

Upsala-p arken.

KONUNGEN i förvirradt tillstånd instörtar, följd af VELAMSON och några få KNEKTAR. Sedan BEURREUS.

en knekt. En helvetes hetsjagt! Hvem löpa vi efter — hvem löpa vi för? Äro vi räfvarna, hvar äro hundarna? Äro vi hundarna, hvar är vildbrådet?

velamson. Sakta ert lopp, nådigste herre! Min nå-digste konung löper andan ur sig och oss.

erik. Det kommer sig deraf, att jag födt och gödt er för väl, hundar; derför orken I ej gå på drift.

velamson. Min nådigste herre säger som han behagar och löper hvart han behagar; men hvem löpe vi för, eller löpe vi efter?

erik (ser sig skygg omkring). Jag hör stegen af förföljarne, ropen af hämnarne.

velamson. Det är . stegen af edra tjenare, edra lif-knektar, ^som flåsande, ropande ej hinna följa er.

\ erik. Hör, hur det tissar, tassar i skogen! Ser du, hur det smyger, hur det skymtar mellan träden? Kring-ränd är jag, förrådd är jag ...

velamson. Vindens sus i träden är det; morgonens sista skuggor mellan furorna.

erik. Nej, säger jag. Jag hör, jag hör. Iha’n icke en kungs fina hörsel. Hören I icke mitt namn ropas? Efter mig jaga de. Ställen er omkring mig, omgifven mig, sluten er omkring mig som ett skarpt, tätt, ogenomträngligt skal! Jag är kärnan, jag är kungen. Faller kungen, så faller allt — då faller hela verlden — och det vore ett satans

fall! (Han stater dem omkring sig i en krets. Rop bakom scenen.)

beurreus (instörtande). Herre, konung, tyrann, bödel! Stanna då vid ettdera af dessa namn — hvilket eder täckes!

(stöter undan knektarne.) Ja, stick er undan, herre; dölj er — för er sjelf — for hela Sverige — hela verlden — för himlen, om ni kunde! Men hvart löpen I, herre? “Den ogudaktige flyr, ändock ingen jagar honom,“ säger Guds ord. Är det furierna, som piska er? Vänd om med mig till slottet; spring allt hvad edra fotter förmå, att I må återkalla sjelf edra blodiga, gudlösa domar!

erik.’ Gå din väg, gamle räf! Du är -en af deras utskickade. De men te, att som du hade mitt förtroende, skulle jag följa dig tillbaka i gropen, i snaran, (vm springa

sin väg.)

beurreus. Hör en gammal väns ord, lyssna till ung-domslärarens stämma! Hur det fordom lyckats mig att understundom lugna edra upprörda sinnen, jaga demonerna ufc ert hjerta, nedslå demiurgens uppstigande ingifvelser — så hör mig nu! Vid hvaije mödosam dag, for edra studier offrad; vid hvaije sorgefull natt, vid eder bädd vakad — hör mig, vänd om med mig! Edra fiender äro edra onda gerningar; edert lifs förföljare äro edra blodssynder.

(Han fattar honom i kläderna för att draga honom med sig.)

ERIK (skriker och sliter sig lös ifr&n honom). Släpp mig! Mörda mig ej, slit mig ej i stycken! (till knektarne.) Stöten ner förrädaren, huggen ner kungamördaren! (Han rusar ut.)

beurreus. Ha, tyrann! Lärarelön — trohets-uppmun-tran! Nero! Nero! du som låter döda din Seneca! Spring, löp, att dina ögon ej må skåda hvad din grymhet gör! Men du löper ej undan din dom!^ (Han flyr för knektarne, som förfölja honom utom scenen. Ett rop. Ett tungt fall. Tystnad.)Nionde scenen.

VELAMSON återkommer med knektarne. Sedan DROTTNINGEN.

velamson. Hu! det här är ruskigt, godt folk. Det må nu vara med de andra der på slottet hur som helst; jag har min tro för mig: så renhårige voro de väl icke.— Men denne, han var sannerligen en god och sin herre trogen man allt ifrån hans barndom, och har lidit mycket med och för honom. Oskyldig var han, så gammal han Yar, som det barn, som föddes i dag.

Ett ohyggligt handtverk det här — en djefvuls-tjenst den här kungatjensten. Jag har redan for djupt mina händer nere i blod, och mer vill jag hvarken ha på dem eller samvetet. Derföre låter jag konungen löpa bäst han gitter och hvart han vill. Jag går hem; gör ni så med!

drottningen (instörtande). Erik, Erik, hvar är du? Det är jag, är din Katrin a, som ropar. — Hvar är kungen? Hvad hafven I gjort af honom? I sen hemska, blodiga ut. Store Gud, hafven I slagit. .. slagit ihjäl honom ?

VELAMSOM (pekande på den döde Beurreus). Vi hafva slagit

ihjäl honom?

DROTTNINGEN (slår ihop sina händer). I ? I ?

velamson. Eller, om det låter bättre: konungen.

(aflägsnar sig med knektarne.)

DROTTNINGEN.

Omensklige, skall då ett dråp beteckna Hvart vägamärke, der du grym framgår?

Och skall i blod jag spåra dina spår?

För ingen bön kan då ditt hjerta vekna?

Fins ingen suck, som på din grymhet rår?

(Hon hastar vidare, ropande.) Erik! Erik!

Tionde scenen.

i FlÖtsunds-traUen. En tät furuskog. Fyris-ån.

| ERIK (instörtar vansinnig, utan kappa och

> - ’ svärd).

| Det bränner under mina fotter —

[Jag får, jag törs ej stanna —Jag är så matt, så trötter,

Och sönder vill springa min panna,

Och sönder vill brista mitt bröst —

Här finnes ej hjelp och ej tröst!

Ensam och flyktig jag är;

Ingon men niska är hos mig här.

Värnlös är jag —

Svärdlös är jag —

Fridlös är jag!

Der i borgen de satte mig an —

De men te det vara mitt sista slut;

Men jag — si, jag föll oförskräckt ut Och slog mig igenom som en man,

Med en handfull folk allena —

Ja, med egen hand, om jag säga skall.

Det var en dust det, skulle jag mena,

Som i Asadagar, på Fyrisvall.

I skogen de sedan efter mig lupo ...

Der lemnade kappan jag i stick;

Men mig — jo pytt! — man icke fick;

Och hem de sedan krupo I mäkta bedröfligt skick.

Men alla mot en och en mot alla —

Det vill rent spel jag ej kalla. .

Dock, viljen I goda vapen mig bringa,

Spjut, svärd, dolk — lika godt hvad det är, Som död på sin hvassa klinga Och sår uppå udden bär —

Jag vill visa, jag kan dem svinga.

Mig lyster fresta en holmgång med eder,

Men ej som på Samsö tolf mot två;

Nej, tusen mot en — och jag svär, att neder Till marken jag slår er alla ändå!

(Hans namn ropas i skogen af Katrina; han blir rädd.)

Det ropar i skogen, det ropar mitt namn ... Men träden i skogen, hur veta de det?Jo, ryktet det löper i häl och hamn TJtaf kungars och hjeltars ijät.

Men fan tro skogen — han efter mig gapar,

Skall säkert gripa och krossa mig ock;

Ty den, som till ljusens engel sig skapar,

Kan ock kla’ sig i furans gröngråa rock.

Jag vill slåss, jag vill strida med kött och blod; Men i strid med osårbara andar En kristen sig visligt ej gerna blandar,

Och fakta med blodlösen har jag ej mod.

(gömmer sig bakom ett träd.)

Elfte scenen.

DEN FÖRRE. DROTTNINGEN skyndar in.

DROTTNINGEN.

Hör, Erik, fly mig icke längre! Jag,

Jag digna vill. Låt då förbarma Dig öfver mig, olyckliga och arma,

Som söker sorgsen dig!

ERIK.

Drag — Drag

Till afgrunden, du lockande siren,

Du skogsrå, som kan ljuft och listigt härma En menskoröst och skepnad! Härma — närma Dig icke hit! (ställer sig rädd bakom trädet.)

DROTTNINGEN.

Ack Erik, hör mig se’n!

Det din Katrina är, som ropar dig.

Fast rösten nästan brusten du hör qvillra,

Fast utför vanställd kind de tårar tillra,

Min Erik, hör mig, igenkänn dock mig!

ERIK (skriar, sliter barkstycken och grenar af trädet och kastar pä henne).

Kom icke hit! Om jag ej vapen har,

Så har jag tänder, att som vilddjur bita,

Så. har jag klor, att dermed sönderslita,

Så har jag träd och stenar till försvar.DROTTNINGEN (fallande på knä).

Du, som en gång på denna fallna jord v I syndbelastade och svårt hemsökta trakter,

Hemfallna under mörkrets hemska makter,

De onda andar utdref med ditt ord;

Som med en himmelsk kärleks milda röst I natten ut af arma, sjunkna själar Spred nådens dag, och löste syndens trälar Ur mörkrets bojor uti qvalda bröst:

O! genombryt med strålen af din nåd Uti hans tankar denna nattens fasa;

Häps stormarna och vågorna, som rasa I skuldförvirradt hjertas öfverdåd!

Och lös förbannelsen, som hvilar hårdt

Uppå hans själ, att han må återfinna

Sig sjelf — Gud, hvilket sjelf! — och ångra hinna

Med svåra suckar hvad han syndat svårt!

(Under tiden har konungen sjunkit ner på marken, der han vrider sig kramp--aktigt. Drottningen går till honom.)

Min Erik, känner du igen mig nu?

Se, hör din Katrin a.

ERIK (fäster först stirrande blickar på henne, sedan högt gråtande).

Är det du?

DROTTNINGEN.

Hvem, om ej hon, som uti lust och nöd Svor dig sin tro, svor att i lif och död Dig älska, följa öm, ståndaktig, trogen,

I kungasalens prakt, i djupet utaf skogen?

ERIK (ser på sina blodiga händer). _

Har jag det drömt?

DROTTNINGEN.

En djup, förfärlig dröm!

ERIK.

Hvar är jag nu?DROTTNINGEN.

Invid den djupa ström, Att tvätta hvita dina händer röda.

Jag ej förmår.

ERIK (försöker resa sig).

DROTTNINGEN.

Jag vill dig understöda.

(Hon bjelper honom att stiga opp, förer honom till floden och tvär hans händer.)

ERIKl

Tror du, att hela Fyris' djupa bölja Förslår att hvit och ren mig åter skölja?

DROTTNINGEN.

Guds nådes brunn långt djupare dock är,

Än alla sjöars djup och alla vatten här; *

Med den och tårarne af hjertats djupa ånger Afplanas kan hvad felats tusen gånger.

ERIK (lyfter opp händerna).

Jag håller dem i solens varma sken Och vindens drag, så bli de torra se'n.

DROTTNINGEN (trycker ner dem).

, O, nqj, låt himlens Öga dem ej skåda;

OÖlj dem ännu! (torkar dem med sitt fladdrande hår.)

ERIK.

Ej så!

DROTTNINGEN.

O, låt mig råda!

ERIK (reser sig).

Jag svindlar — mina knän ej vilja bära mig —

De tunga, skumma ögon vilja sluta sig.

DROTTNINGEN (förer honom under ett träd, ' . der de sätta sig).

Kom, i mitt knä ditt sorgsna hufvud luta!

Här kan du trygg de matta ögon sluta.

ERIK (lutande hufvudet i hennes knä).

Min lugna, kända, återfunna verld —

Och du min hvilas ljufva hufvudgärd!DROTTNINGEN (lägger sina bänder på hans hufvud).

O, känn dig här igen! Som från bekymmer Och sorger här du hvilat mången stund,

Den hjertats frid, som ingen oro skymmer,

Njut här igen, med sömnen i förbund!

(Han inslumrar. Hon betraktar med sorgsna och ömma blickar den sofvande, som till en början oroligt, sedan lugnt synes slumra.)

Flyn bort, I mörkrets nattliga demoner, Inslumren, dagens blodiga passioner,

Och sjunken ner i sömnens djupa band!

Till djupet sjunken, afgrundsbrott och plågor, Och flyten stilla, själens spegelvågor,

Belysta af en sol från fridens land!

Förskingrens, moln omkring hans mörka sinnen, Församlens, bättre oskuldsdagars minnen,

Kom, himlens dag i jordens mörka natt!

I ljusa drömmar, vaggen, sakta vaggen Till sömns, till frid de hemska samvetsaggen, Att nattens ro må hinna dagens fatt!

Och tystna, tystna, dagens skrän och hvimmel, Och klarna, klarna, andelifvets himmel,

Och tjusad le i drömmens spegelijärd!

Låt sina tankar tanken lycklig glömma Och hoppet le och drömma, saligt drömma Om bilderna ifrån en högre verld!

Här kärlek vill omkring dig troget vaka;

Han ensam skyggar — ryggar ej tillbaka Ifrån sin blodbestänkta marterstig.

Och huru djupt du honoip genombårar,

Han följer dig, fast blicken sänkt i tårar,

Nöjd utt få offras utaf dig — för dig.

(Koskällor och vallurar höras i skogen; hon lyssnar rörd till den».)

Enkla ljud ifrån min barndoms dagar! — O, sä var mitt lif! I skog och hagarSa en gång jag tank- och sorglös drog,

Som en drill i fågelns glada qväden,

Som ett sonimarsus i gröna trädnn,

Som ett klangfullt ljud i mark och skog.

(En vallflicka vandrar förbi, sjungande folkvisan: »Ja ack! att jag hade mig

vingar* *)

Ja vingar, när som tid och afstånd trycka,

Att flyga långt bort till sin ömma lycka,

Otåligt önskar ungdomskärlek sig I låga hyddan, uti gyllne salen,

I stadens hvimmel, uti blomsterdalen,

Der som han ensam går på fjerran stig.

Och vingar önskar bleka sorgens smärta,

Att flyga bort och dölja få sitt hjerta Der den af glädjens blick ej skådad är.

Ty verlden väl ser rinna många tårar;

Men ingen vet, hur djupt som sorgen sårar,

Förutan den i hjertat henne bär.

(lutar hufvudet mot handen.)

*) Ja ack! att jag hade mig vingar, Som dufvan i skogen hon far,

Så skulle jag mig hasteligen svinga Der solen hon skiner så klar.

Ack! uti den ljufvaste dal,

Der liljan hon växer så rar,

Se der får jag lilla vännen skåda Allt uti den lunden så sval.

Slut på fjer de akten.Femte akten.

Första scenen.

Göran Perssons boning.

GÖRAN PERSSON och HUSTRUN med deras SON skynda in.

göran. Som jag säger: de ha brutit opp från Rörstrand. Hertig Karl med en del af skytteriet har satt öfver fjärden och tränger in från söder. Hertig Johan med hufvudstyrkan rycker långsamt in på norr och intager Brunkeberget. Kommen är afgörandets dag i

hustrun. Straffets — förderfvets dag, vill du säga» Ye dig, ve mig, ye oss alla, att du i din blindhet ej yelat se denna dag förut, att du gjort dig döf för alla mina varningsrop. Äro då ej heller nu dina sinnen öppnade, att du kan märka hy ad som pågår, förestår?

göran. Ku är ej tid att se tillbaka, att se framför sig. K ej handla, strida på lif och död! Osläcklig, oblidke-lig är kampen mellan dem och mig — oss, ville jag säga. Konung och hertigar — regerande och oregerliga — makt och uppror — det skall vara en qvinna, som tänker, att sådant kan stå tillsammans. Nej, drabba tillsammans må det, så att jorden darrar och himlen mörknar! Yi eller de — öfvermakt eller undergång — seger eller fall!

hustrun. Likasom här funnes ett antingen och ett eller, du af maktens sken blinde, af maktens söta vin druckne!

göran. Du bedrar dig; makten har ingen trasa med på denna byk. Svaghetens, slapphetens foster är detta. — Opraktiske konung! — för mycket dåre att vara en tyrann, för grym att vara visi Du lät ej svärdet falla när och der det skulle, men du högg till der och då det ej bort vara.Af qvinnotårar och mannavankelmod är soppan kokad, som vi nu få >eupa. Hvar är mitt, goda svärd? (tager det af väggen och omgjordar sig.) Med tankens båge och med pennans spets har jag hittills stridt. I stället för de svarta runor nu lyster mig rista de röda!

hustrun. Och du vill ut i striden, i undergången, från oss maka och barn? Från den värnlösa och den faderlöse?

göran. Hustru, gör mig icke vek, då jag behöfver vara stark! Upptina ej mitt sinne, då jag behöfver stålsätta det. Kom mig ej att känna ett hjerta, då det är mig som mest till last.

hustrun. Lemna oss ej! Yi blifve tillsammans — i döden, som i lifvet. Blif i hemmet, denna vår sista som första verld!

göran. Icke här. Mig skola de söka och hemsöka. Och finna de mig bland och med eder, ho vet, om raseriet och hämden skona er. Nej, må de oskyldige ej lida med den skyldige. Mig träffe ödets slag — jag har manat ut det — jag trotsar det. Men skone det eder, mina älskade, de enda jag på jorden älskat. Min plats är dock gifven — nu såsom alltid — vid konungens sida. Det skall ej vara sagdt en dag om mig, att jag åt min herres bröd och sof i hans arbete; att jag pipade för honom i välgången, men ville ej dansa med i olyckan, (tager sonen i sina armar.) Min son, ben af mina ben, blod af mitt blod, själ af min själ! Skilsmessa, snar — evig måhända också — förestår. Jag hade mycket att säga dig. Men tiden skyndar och du är ej mogen för det. Mitt farväl blir kort i ord, som långt i verklighet. Jag skulle vid detta tillfälle välsigna dig. (sätter honom ner och g&r af och an i strid med sig sjeif.) Och hvarför icke ? Dessa händer och dessa läppar, hvarför skulle icke äfven de kunna välsigna? Gå nådemedlen till kraft och välsignelse oförminskade, oskadade genom den syndigaste klerks mun och hand, hvarför icke s fadersvälsignelsen — det uräldsta och det ursista menniskoslägtets sakrament — genom en syndig faders — en faders, denne den evige presten på jorden? Kommer ej ur det mörka molnet regnets himmelska flöde ?.. . Derföre, min son, gif hit ditt hufvud och akta på mina ord!

sonen. Ja, min fader!

göran. Så säger Herren din Gud: “Sonen skall icke bära fadrens missgerning, och fadren skall icke bära sonens, utan den rättfärdiges fromhet skall vara öfver honom ochden orättfärdiges arghet skall vara öfver honom.“ Låt det nu vara sagdt och få gälla här. Herre! om du vill straffa

och hemsöka, så står jag här och sticker mig ej undan. Låt mitt hufvud ensamt blifva målet och blanda ej den späda menlöshetens öde och blod med den grånade syndarens! TJtan välsignad vare du, min son, till att lefva, att mogna, att handla, att strida — ja, hvarför icke också lida? — som en man, den der vet något, vill något, förmår något, tål något! (dkjuter honom sakta ifrån sig. Paus.) Det Var välsignelsen, min son! Nu kommer förbannelsen. Ean du hålla ett löfte, min son?

sonen. Försök, fader!

GÖRAN (till hustrun, som vill falla i talet). Tig så länge, hustru; min tid att tala blir ej så lång; men jag vill till slut, såsom alltid, vara herre, i mitt hus. — Förbannelsen, min son, förstår du, är för mina — och hädanefter äfven dina fienders räkning. Cornelius Nepos, en romersk häfdatecknare, som man snart skall sätta i dina händer, berättar, att den store karta-ginensiske fältherren Hamil c ar, innan han drog ut i ett krig på lif och död mot sin och fäderneslandets gamle, oblidkelige fiende Rom, tillställde ett offer åt Jupiter den Högste. Der-under förde han sin då blott nioårige son Hannibal till altaret, bjöd honom fatta i dess hörn och sväija, att aldrig blifva de romares vän. Och han höll det så, att han, blif-ven fältherre efter fadren, jagade de romerska legionerna för sig ur utlandet, sprängde sig en stig öfver de aldrig förut öfverstigna Alperna, trängde in på det Öfverraskade Roms hjerta, kora det att darra — (med en djup suck) fast ej att brista! Så bjuder jag dig, min son, vid detta altare, den husliga härden, vid detta din faders hufvud, att svälja evig fiendskap, hat och kamp mellan dig och denna aristokrati, denna adel — detta gamla roflysfna, herrsklystna Rom midt ibland folken — strid med penna, med svärd, i ord, i gerning, med hemlig list och öppen fejd, i råd och dåd, i lif och i död, och det i fäderneslandets, det

förtrycktas, slitnas, den trampade mensklighetens, din döende faders namn!

sonen. Ja, min fader!

gÖran. Du är nu invigd till ett verktyg, om också litet, åt den straffande, vedergällande Nemesis, (omfamnar honom) Och härmed slut. Mitt testamente är gjordt och besegladt. Se så, gå nu! Tag honom, moder, och blif honom också i faders ställe. Göm honom, göm dig, der hatets eldblickaroj finna er. I Herrans namn, fort! (En lång omfamning.) Låtom OSS tigande skiljas -— fort, fort! (skjuter dem ut genom dörren.) Se så! Det är väl, att det är förbi! — Jag var en stund nära att svigta. Det är farligt att röra på de der andra hjertats känslor. Hej, tacka vill jag hatets! Den halp mig opp på benen igen. O, det ligger en styrka, en spänstighet deri! Du har hittills eggat mig, du styrke mig ock nu att gå igenom mitt ödes rol till slut som en man. — Jag såg på barnet, att det lyssnade till mina ord och smålog. Välan, de hafva då, hoppas jag, ej fallit på hälleberget; jag tror, d^t har blifvit nedlagdt i goda händer, det anförtrodda godset. Ha, hvilken upplifvande tanke! Jag har utsått i det tysta och fördolda ett frö, som skall gro, skall växa, skall gifva frukt; och i den stund de sätta foten på min nacke, har jag gadden i deras häl! (siår till ett hånskratt och af-lägsnar sig.)

Andra scenen.

HUSTRUN kommer hastigt tillbaka med SONEN och en TJENARINNA. (Skott, larm och skrän höras på afstånd.)

HUSTKUN (kastande en hlick genom fönstret). Jag anado det; hitåt vältrar sig strömmen — stormen kunde jag säga. — (tiii tjenarinnan.) När jag flyttade in i denna boning, följde du mig ur fädernehuset som min bästa hemgift, det rödaste guldet i mitt arf. Sedan har detta barn uppvuxit mellan mitt bröst och din vaggsång, mina smekningar och dina armar. Älskar du det?

tjenarinnan. Herre Gud, sådan fråga! Ja, mer än

frun.

hustkun. Nånå, det förstår du icke; du har icke varit mor. Men nu — nu nämner jag dig dertill. (öfveriemuar sonen.) Se der ditt barn, (tm sonen) och der din moder! — Tyst, tyst! fråga icke, undra icke, utan tro och gör! Var min moder dig som fader- och moderlös en moder, så låt mitt fader- och moderlösa barn finna en moder i dig.

tjenarinnan. Hvad säger frun? Hvad går åt frun? hustrun. Hvad jag säger, hör och mins det; hvad som går åt mig, skall du framdeles förstå. — Tyst, tyst, afbryt mig ej, ögonblicken skynda — storma. — Tag det

Erik den fjortonde. 7här lilla skrinet. Der äro uppsamlade for den onda dagen några smulor från den goda dagens bord. Der finner du hvad du småningom behöfver för din nödtorft och barnets uppfostran. Hasta, göm dig några dagar här i Stockholm; smyg dig se’n hemligt ner till någon stad, der skola finnes, i hvilken du kan sätta honom. Han har fadrens hufvud. (Fömyadt tumult utanföre.) Hasten genom den lilla bakporten åt gränden...

tjenarinnan. Ack, följ ess! H varför skicka oss så ensamma?

hustrun. Jag hoppas, I ären ej ensamma; Herrans engel vare med er och gömme er under sina vingar! Mig känner hela staden, och på mig skulle den känna barnet. Nej, i modrens aflägsnande är barnets enda räddning. Ack, huru svårt det låter i en moders öron, huru bittert det kännes i modershjertat! Men det är första dropparne af gallan och draggen på bägarens botten, ur hvilken vinet är utdrucket . . . förstår jag. (omfamnar sonen, skjuter dem ut genom dörren ock stänger den; vacklar till fönstret, fattar svigtande kring fönsterposten.)

De smvga ut — der är ingen — de vända om hörnet — de äro räddade! Men j**g ser honom ej mei — del svartnar föl* mina Ögon ! (Hon sjunker ned p& sina knän. Ökadt tumal: utanför; fönstren springa, stenar inrulla; hon reser sig.) Gud, Uppehåll mig! (vacklar mot spiseln, der hon hukar sig ned under bön.)

Tredje scenen.

DEN FÖRRA. Pöbel inrusar under slagam&l, bnrrarop oeh svordomar, en del genom dörren, andra genom fönstret.

EN MATROS (sittande grensle öfver fönsterkarmen). Skeppet ar älltradt. Stryk flaggan! (sliter ned fönstergardinen och kastar ut den.) ANDRA MATROSEN (sedan han lupit omkring i rummet). Jag tror

att skrofvet är tomt — ligger med barlast bara — skeppare och besättning till helvete redan! Fy fan! Dålig pris!

EN TRASHANK (rycker dörren af hakarne och kastar den utför trappan).

Ner med alla hämmande inskränkningar, åt fan ders med alla skrån — frihet i den borgerliga rörelsen! (Aiia hurra.)

EN QV1NNA (rusar fram till sängen, rycker ner ombängena, hoprullar och tar dem under armen). Rike mans högfärd och flärd! Intet hyende under lasten! Liksom man här inte kunde ligga på halm och strå som andra!J3N SKRIFVARE (rusar i spetsen för ett parti in i sidorummet). Xjåt

oss snoka öfverallt — fram med filokerna!

trashanken (fattar tag i en stoi). Här har den rackaren s uti t, skall man tro, och funderat ut sina djefvulsplaner. (siår sönder stolen.) Jag vånne jag så sannt kunde slå'n i skallen på honom!

FÖRSTA MATROSEN (får se konungens porträtt på väggen och rycker ner det). "Du skall icke göra dig något beläte," hecer det. Ner med afguden först — afgudadyrkaren se'n!

SKRIFVAREN (återkommer med en bundt papper). Hemliga papper, godt folk! H f& vi bevis på honom, den skälmen.

trashanken. Gör sig inte grön, skrifvare! Hvad fan ska' vi med bevis? Har han inte sett galgarna, som de hålla på med på Brunkeberg åt honom ? De äro bevis nog, och andra lärer man ej behöfva. Och eldtängerna se'n och skrufvarna? Jag tror de bevisa nog, när det kommer till saken.

flere röster. Till helvete med konungagunstlingen! trashanken. Ner med skrifvareväldet!

FÖRSTA Q VINN AN (får se hustrun vid spiseln).; Hå, Se der! Frun

i huset! Fru kanslerskan, kantänka! Hå, stå inte der så förnäm. Gör sig så gemen och kom med oss — gemena packet,

kantänka ! (rycker henne, så att ett stycke af klänningsärmen följer med.)

andra qvinnan. Packet ja — packet skall packa litet på henne, trollpacka ! (De rusa Öfver henne, slita henne i kläder och hår.) hustrun. Himmelske fader! första qvinnan. Hå, himla sig inte, hon! andra qvinnan. Slå henne himmelsblå! första qvinnan. Hvar är Prestkläppen ? flere röster. Så ska' vi klämta litet med den. FÖRSTA QVINNAN. Svarar du intet, förhärdade ! (skakar henne.) hustrun. Min man är på slottet. andra qvinnan. Hvar skall slefven vara, om ej i grytan.

första qvinnan. Låt henne fa en släng af slefven! flere röster. Hahaha! Ja, till grytan och slefven! Låt oss röra litet om — låt oss brassa på och blåsa under! Det skall bli en sjuhelvetes soppa, vi ska' koka åt dem. Het utaf svedda fan!

(rusa ut med hustrun, under skrän och hurrande för hertigarne.)Fjerde soenen.

Ett rum i 8lottet.

KONUNGEN störtar in med blottadt svärd, följd af GÖRAN PERSSON och några af vakten och hoffolket. (Krigslarm utanför.)

ERIK (till Göran Persson).

Ha! öfverrumplad sjelft i Herrans hus,

Derest du, trogne vän, i tid ej anländt,

Mig varnande, mig manande att fly;

Och från min konungsliga borg så nära Äfskuren, utestängd, om icke du,

Mitt goda svärd, mig kraftigt banat vägen Och röjt en Eriksgata for din kung.

GÖRAN.

Rätt så, rätt så! Det höfves er, min herre,

Att med en blick, som icke blinkar, sjelf Se djerf den bleka faran i dess öga;

Med hand, som icke tvekar, icke tröttnar I svärdets fäste, sjelf utmana edra öden.

Att med ett mod, som icke blekna kan,

Eröfra segern eller hjeltedöden,

Är lefva såsom kung och dö som man!

ERIK (till sitt folk).

Vindbryggan väl uppdragen och bevakad,

Fast slutna alla slottets starka portar,

Opp bysseskyttarne i alla gluggar Af höga tornen, på de fasta murar,

Och tätt intill hvarandra slutna vi,

Man intill man, svärd intill svärd,

Orubbeliga led af tro vid tro! —

Nej, tusen gånger hellre stupa dock Och mig begrafva under gruset af Min borg, än uti bröders händer falla —

De blodigaste segrare af alla!

(Folket går.)

Han såled’s redan inträngt uti staden Igenom Söderport, min broder Carl?Ej mer vi skyddas utaf böljan då —

Kring Sveas stolta bröst det pansar blå.

Dess hjelm jag bär dock — denna borg — ännu,

Som de Tre Kronor redan bergat har Ur mången storm i fordna stormars dar.

(Ökadt krigstumult. Förnyade slag på slottets portar.)

Tror du, att man vill storma slottet re’n:

Du tiger — och din tystnad svarar mig.

(Börjar bli orolig och nedstämd.)

Hvad hörs för larm i yttre rummen der?

Gå och se till! (Göran går ut.) Månn’ väl förrådd jag är?

Femte scenen.

Hertig&rnee SÄNDEBUD och några BORGARE komina in, slitande GÖRAN PERSSON emellan sig.

ERIK.

Hvad hör jag? Hertigarnes folk i slottet,

Med trug och pockande uti min åsjn?

(ropar utåt yttre rummen.)

Må man de oförskämda genast gripa Och vräka genom fönstren ner i dyn!

SÄNDEBUDET.

Förlof! vi hoppas gå, liksom vi kommit,

Igenom vida portar, som man Öppnar Helt visst en smula bättre, då man ser oss På ryggen, än * då man oss komma såg.

ERIK.

Hvad? de förrädarne, ha de sjelfvilligt Er insläppt?

. SÄNDEBUDKT.

Och sig sjelfva utsläppt, ja!

ERIK.

Och flytt och lemnat mig?

SÄNDEBUDET.

Nu ensam, herre,

Ni är i detta slott, der eko ensamt aktarPå edra bud och ödmjukt än uppvaktar I edra ijät.

GÖRAN.

Ty när som ulfven kommer,

De lejda fly; de rätta vänner vika(

Ej uti nödens stund.

SÄNDEBUDET.

Nu får ni. likväl svika Och komma med som öfverlöpare Till hertigarnes läger.

ERIK.

- Nej, omöjligt,

Jag lemnar honom ej!

SÄNDEBUDET.

Vi honom taga;

Nå blir här hvar vid sitt och slut på tvisten.

Er klokhet sjelf skall lemna honom ut.

Till ert förderf ni dermed dröjt för länge Och dragit öfver edert hufvud stormen,

Nom rasar nu och hotar krossa er.

Gå, att med detta offer söka blidka De vreda Gudar, — edra herrar bröder,

En våldförd säkerhet till lif och gods Och folkets röst, — som alla högljudt ropa Uppå hans blod.

GÖRAN (till konungen).

De ljuga allihopa!

Om ni på hertigarne icke trott Nå dårligt, stod ej majestätet re'n Här hånadt, trampadt nesligt under föttren Af grofva herrars gröfre sändebud.

Och folkets röst, den heliga, allmänna —

Guds röst, som den, ogerna ej, sig kallar -— /(hånfullt.) Jag känner den. . . jag känner detta folk, Det lätta

skummet på ostadig våg,

Nom fraggar, fräser, skummar högt mot strand,

Nå fort, så länge dagens galna väder Den uti rörelse och uppror sätter;Föraktligt verktyg, gripet till ibland Utaf den sluges och den djerfves hand.

SÄNDEBUDET.

Nå, om du sjelf med detta verktyg lekt Och sorglig rätt du har att det förakta,

All synds, allt straffs natur nu här betrakta,

Då samma grop, du gräft för andras fall,

Nu i sin ordning dig uppsluka skall.

(Skrän af pöbel utanför.)

ERIK.

Gån bort så länge, jag vill mig besinna.

SÄNDEBUDET %

Besinning är här mer ej fråga om,

Ej val. Se utåt dit på Brunkeberget, —

Som orättfärdig konungsman sitt namn Har fordom med sitt fallna bufvud gifvit —

Der resas galgarne och steglen re’n,

Der ordnar bödeln marter-instrumenten,

Som vinkar syndarn skyndsamt och oblidkligt.

(De se ut genom fönstret. Göran vacklar några steg tillbaka. Konungen sjunker i en stol. Alla stå stumma af fasa.)

GÖRAN.

0 fasa! Död, jag hittills dig föraktat,

Som lifvet hjertligt jag föraktat har —

Det korta narrspel med dess lumpna slut.

1 denna skepnad jag dock ej betraktat Ditt mystiskt hemska anlete förut.

Jag trott, du blott ett slutligt intet var Uppå ett börjadt ingenting, som far Utöfver jord med mer och mindre dån,

Man vet ej hvart det for, hvar kom ifrån.

Men helvetet, som gapar

Der utur jorden opp och efterapar

Uppfinningsrikt hvad vilda

Och grymma fantasier sinnrikt bilda,

Till 8var på ångrens frågor,

Om q valens andar och om afgrund slågor —

Det jagar opp och hetsar Inbillningen i yra, vilda kretsar

Tills den sig blodig kastar

På tankens villebråd, som undan hastar,

Och all besinning rycker
Med sig, tills bitna, slitna uti stycker,
De båda duka under
I svaghetens och qvalens grymma stunder. ' Förr’n af hvar nerf blir sliten Hvar bit; hvar droppa blod, hur liten,
Blir sjudhet, glödhet kokad;
Hvar smula ben i denna kropp-blir bokad Till ändå mindre smula —
Skall utur denna blods- och marterkula Förlossning mig ej räckas,
Ej mina grymma bödlars blodtörst släckas!
Jag vet hvad hämd vill säga
Hos dem, som väldet och som makten ega;
Jag vet, hur den skall smaka,
Om jag får vända den på dem tillbaka.
För dem, som fa förtrampa,
Är bön om skoning olja blott på lampa.
Ja, ljuf i våldets öra
Är våldets dom och offrets qval att höra,
Och pöbelns fänad tjuter
Af fröjd, när sådant gästabud den njuter.
(räcker konungen sitt svärd.)
Mitt lif jag åt dig svurit,
Dess alla krafter jag åt dig hemburit;
Ditt har det städse varit,
Och som du velat du med det förfarit.
Här lägger jag det neder I dina händer nu och ödmjukt beder:
Stöt svärdet i mitt hjerta,
Och det skall brista utan knot och smärta; Det offrar sig så gerna,
Och räds ej, att det skall mot döden spjerna.
Kan längre ej behaga
Mitt lif, så må du det ifrån mig taga;
Det egde endast värde
Deraf, att du dess Verksamhet begärde;Kan, döende, i nöden
Jag tjena mer — jag aktar mera döden.
' SÄNDEBUDET (till konungen;.
Lån’ ej ditt svaga öra,
Att än en gång han ej dig må förföra!
Du yet: väg till försoning

Ej gifvas kan med detta offers skoning.

ERIK.

Yi måste — måste skiljas!

GÖRAN.

Det ordet var en svag, en trolös. viljas.

Säg icke så! Ej viker

Ett manligt hjer ta så för hot, ej sviker

Sin tjenare en herre,

Och ej en kung de ringare, de smärre,

När de med bön nerfalla

Och spirans, tronens helga skygd åkalla.

Sitt majestät han ställer

Emellan syagheten och styrkan — fäller

Våldshydrans hufvu'n många

Och krossar orätts ringelormar långa.

Sin arm, sitt svärd han sträcker Mot fiendernas anlopp och betäcker Dem, som han lofvat skydda —

Den minstes bröst, den minstes minsta hydda.

Och kan ock lyckan vika,

Hans tro, hans hjerta kan dock icke svika;

Och kan han ej befalla

Utöfver ödets stjernor, han kan falla

Med — för de sina alla.

Kän mindre helgd jag ega,

Den trogne tjenaren?

ERIK.

Den onde, vill du säga.

GÖRAN.

Om onde, dock den trogne,

Till lydnad, handling alltid redebogne.

Af bördorna den största

Hvem bar, om icke jag, den sista som den första?När rusad och betagen

Du slöste, frossade bort gyllne dagen;

Hvem fick dess tunga bära

Och tänka, söija, träla för din ära?

När natten bort du drömde,

Emellanåt du kärleksbägarn tömde;

I arbete och vaka

Hvem satt vid lampan, att dess ro försaka?

När något godt du tänkte,

Hvem var som verklighet då åt det skänkte?

När som du ville synda,

Hvem .var som då fick ensam skynda

Ätt med sitt namn, sin ära

Betäcka det och verldens tadel bära —

Eör dagen ej allena,

Men uti efterverldens domar sena?

Och qvalen, som mig vänta,

De äro ju uti din tjcnst förtjenta?

SÄNDEBUDET. \

Låt Achitofei fara!

GÖRAN.

Att Absalon uti sin egen sncra Må häDga se’n!

ERIK (uppstigande).

Likt tvenne

Skeppsbrutne på en planka, som af henne

Ej kunna bäras båda

Och sväfva uti ögonblicklig våda;

Krampaktigt de i nöden Omklamra nu sitt sista hopp i döden,

Till dess den starkes lycka

Eått räddningsplankan ensamt ål sig rycka;

Den andre under dukar,

Och ögonblickligt honom djupet slukar:

Så jag med dig! (med vild åtbörd.) Jag stöter Dig undan. Sjunk! Du här förgäfves nöter De sista dyra stunder. »

Att jag må räddas, du må sjunka under!

(kastar ifrån sig svärdet.)OORAN.

Falsk slutkonst låt ej villa

Ert bättre vetande, och feghet icke spilla

Ert samvete i striden

Emellan dom och nåd på mig i tiden!

(ItMtar sig till hans fotter.)

Så du mig förr ej. funnit;

Ty huru djupt jag än må sjunka hunnit,

Lycksökare mig smäda

Skall verlden ej, ej krypare mig häda.

(omfamnAr konungens kuau.)

Men nu barmhertig, nådig

Yar syndarn — ädel, huld, rättrådig

Yar tjenarn, som för eder

Har offrat samvete och namn och heder

Den högsta uti tiden,

Och för all evighet den eviga friden!

Ej guldets skatter snöda

Begärde jag för all min trogna möda;

Och, om ni verldens egde,

De denna stund af ånger ej uppvägde;

De kunde ej hugsvala

Och allt, hvad jag för er förspillt, betala.

Men det er qvittadt blifver,

Om nådestöten ni mig nådigt gifver,

Att syndarns lön påskynda

Må samma hand, som ledde mig att synda.

ERIK (»om stoppat fingrarnc i öronen).

För dina böner sluter

Jag mina öron som mitt hjerta, — skjuter,

Dig från mig. — O, att Herran

Dig alltid hållit långt ifrån mig fjerran!

GÖRAN (upprusande).

Ja amen! Då ej ligga

Jag skulle här och nåd från döden tigga;

På miskund fåfängt ropa Hos största syndaren af allihopa.

O! att jag kunnat spilla På jordens gudar, som oss löna illa,Min lefnads hela dyrkan,

Utaf min eldsjäl hela mannastyrkan,

Af natten hyilans bästa,

Af dagen mödans, tankens, diktans mesta!

O! att jag kunnat tänka

SS illa på min arma själ och skänka

Åt jordens usla äflan

Hvad himmelen tillhörde — själens täflan!

O! hade jag, en stund af stunder,

FÖr furstatB nåd, till rätta nådefas under Mitt hjerta velat vända,

Ej toge jag en sådan ryslig ända!

SÄN DEBUDET (fAttar honom i armen).

Det borde förr du funnit;

Nu är for sent. Kom! Snart ditt glas utrunnit.

GÖRA.N (rycker svärdet ifrån honom).

Än ej! Med lyckan modet

Jag spiller ej. Nej, först med hjerteblodet!

(rusjir inpå hertigarnes folk.)

Er, bödelsknektar, sälja

Jag tänker ej mitt lif så lätt, och välja

Jag mellan feghets bleka

Död eller svärdets röda kan ej tveka!

(stöter ned en af dem.)

Till helvet må du draga

Förut, att rum der för din herre laga!

Flyn, borgarkrukor, visken

Beställsarat svansen hemma bakom disken!

(Folket ryggar ut genom dörren. Till konnngen.)

Kom herre, spänn ert bälte,

Som konung segra eller fall som hjelte!

En*man kan öfvermannas,

Och hvarje menskas öde skall dock sannas.

(Hcrtigarnes folk inträder igen. Genom sorlet utanför höres ett gällt qvinnoskri. Göran stannar lyssnande.)

Det skri uppgaf en qvinna,

Och genomborrade min öronhinna!

SlNDEBUDET.

Din hustrus — uppå vägen

Till galgen, der på Brunkeberg belägen —En sargad, blodig trasa Emellan folkets ilskna händer...

GÖRAN (fäller svärdet, ur bauden)«

Fasa!

I nöd och lust — i lifvet

Och döden — så blef löftet en gång gifyet!

Jag följer dig i döden ...

Jag dela kan, ej andra grymma öden.

(Haa lem nar sig i de utskickades bänder; men i dörren sliter ban sig lös ifrån dem ocb vänder sig än en gång till konungen, som kastat sig i en stol med händerna för ansigtet.)

Håll! Ej behöfves truga.

Jag följer strax. —Men utan till att buga

Till afsked djupt man drager

Sig ej tillbaka ifrån furstar, — tager

Farväl ej utan fraser

Och några undersåtliga extaser...

Farväl! Du skall mig följa,

Du spillra uppå ödets dunkla bölja,

I djupa fallet lossad

Ifrån en tron, som sjunkit, nesligt krossad Lek först for.maktens vågor,

Spån, kastad se’n i politikens lågor!

Du skugga, bleka, skrumpna,

Af storheten, den bräckliga, den lumpna,

Som skall till intet tvina,

När nya dagars nya solar skina!

Hur grymma mina öden

Än äro, — med ett manligt språng i döden.

Som från en ättestupa,

Jag störtar mig i intets evigt djupa,

Från solbeglänsta höjder

Af gunstens, maktens, ärans, lyckans fröjder,

Att ner i grafven bära Af verldens hat en oforvansklig ära.

Men grymmare än döden,

Den grymmaste, jag aktar dina öden,

Hvartill du går att dömmas —

Föraktas — hånas — rånas — gömmas — glömmas,Se*n du dött tusen gånger I samvetsqval och smälek, nöd och ånger!

(Störtar ut. Vilda glädjeskri och hurrarop utanför

Sjette scenen.

ERIK. EN PAGE.

ERIK (stiger opp).

Ord — inga visor kalla

Vill jag det afsked jbland afsked alla.

En hofman ifrån p^osa

Kan lyftas ock att smäda eller rosa.

Sjelf kommer fantasien,

När rätt man kommer in i tragedien —

Och den, mig ryns, vi hålla På med i högsta farten nu.

(till pagen, som qvarstannat i bakgrunden.) Hit, holla !

Nu scenen är på gatan;

Hur går der till?

PAGEN (seende genom fönstret, nedanför hvilket larmet småningom aflägsnar sig).

Den arma satan!

Från hand till hand kringkastad,

Och sliten, sargad, trampad, smutsbelastad —

Med näfvar, käppar slagen I håret se'n utåt Norrbro nu dragen —

Och under rop och hurra

Af hortåt Brunkeberg ses tåget surra,

Der de på galgar timra,

Och bål och bilor uti solen glimra.. .

(Han smyger ut under det följande.)

ERIK.

Hu, afskyvärdt! Här firar

I dag ett segerintåg hämden — sirar

Med sina triumfbågar

Den väg, hon in i hufvudstaden tågar.

Det lika hopen fagnar,

Om deri kransar uppå ärans vägnar,

Om rep på bödelns hänga,

Blott den förtjust kan sig derom få tränga.I nästa knut här brinner;

Snart ordningen, jag anar, mig ock hinner.

I gjallarhornet skalla Tycks nornan vilja.

(slår opp dörren och ropar utåt.) Holla ! Alla, alla Till vapen nu derute!

På bf och död vi oss tillsammans slute.

Ett Ragnarök nu strida

Jag vill. — Hvad? Tomma stå de sfuar vida, Och eko endast svarar På mina rop? Hvad, så mar då bevarar Sin ed, sin tro, sin beder?

Hvar ären I, när na jag kallar eder, l niiua fordna trälar,

¡Som nitiskt trampaden på mina hälar?

I yrfän, små och lätta,

Som af mitt blod er hittills sugit mätta?

I alle flydde ären!

Nå Väl, hvad tiden lider I mig lären.

Mitt var — ert är ej felet...

Här nalkas slutet då af skådespelet. „

Jag ser, jag måste veta,

TJthvisslad skådespelare, arbeta Mig fram till slat af stycket,

Af rolen ensam här... Nå, liVa mycket!

Sjunde scenen.

DEN FÖRRE. DROTTNINGEN (skyndar in med sonen på armen).

ERIK.

Dock en medspelarinna!

DROTTNINGEN.

Ack, att jag dig har lyckats återfinna!

Uti slottets salar alla,

Ingen hör jag eller ser,

Och på mina rop, som skalla,

Endast eko svar mig ger.

Slutligt larm och rop mig kallaHi tå t. Gudskelof, vi funnit Jag min make, han sin far!

Nu, då jag dig ändtlig hunnit Och ej ondt dig träffat har,

All min ängslan har försvunnit.

(lemnar Erik barnet, som han sätter ifrån sig. Hon ser förskräckt på honom.

Hvad har händt?

ERIK.

Och hvad skall hända,

Forska ej förvetet nu.

Börjat har det — och dess ända Skådar snarligt, sorgligt du.

Hvad ej Herren kan afvända Från mitt hufvud, ifrån eder Må han vända i sin nåd!

Då, hur djupt jag sjunker neder, Hans rättvisas höga råd Jag i ödmjukhet tillbeder.

n DROTTNINGEN.

Store Gud, är här då fara?

ERIK.

Fara ej blott — säkert fall! Nästa ögonblicket svara På vårt ödes fråga skall;

Måtten Herren er blott spara!

Skynda dig, Katrina, rymma Dessa salar med vår son,

Att i frid er undanskymma Någorstädes långt ifrån,

Att ej mina bödlar grymma Finna eder vid min sida,

Till er vissa undergång.

Ut uti Guds verld, den vida, Ställ din snabba, tysta gång; Här jag vill mitt öde bida.DHOTTKJNGEN.

Ö! hvart skall hon fly, den svaga, Öfvergifna maka, mor?

Hvart skall han sin tillflykt taga. Han den faderlöse? Och hvart tror Du han trygg och fri kan draga?

Pinnes undan bödelssvärden Någon fristad for oss ock,

Något skygd på pilgrimsfärden;

O! invid din sida dock Är vår enda plats i verlden.

Här vi tryggt och trofast dröje, Lugn och stark jag finner mig;

Nöd och död sdm lust och nöje Blott vi dela få med dig,

Tacksam blick till Gud vi höje.

EKIK.

Tack! Ditt varma, trogna hjerta Känner jag härpå igen,

Att din kärlek död och smärta Önskar lida med sin vän.

Men en mor må högst behjerta Hvad som en gång ömt och nära Hon invid sitt hjerta bar.

Mer än fadrens lif och ära Sonen taga i försvar,

Är naturens — himlens lära.

Ply, o fly dock! Idel fara Lurar på din älskling här;

Tryggt kan sonens lif ej vara Der ej fadrens mer det är.

TJti flykt är frälsning bara.

(lyfter barnet opp i sin famn.)

Sök en bortgömd vrå af jorden; Yäxe han der stilla opp,

Blicken vänd mot höga norden

Erik den fjortonde.

8Och mot bättre dagars hopp,

Hjertat troget fosteijorden!

Då en gång, när mot mitt minne Hatet tystnar, ondskan släcks,

Och i hopens lätta sinne Nyhetslystna^ åter väcks,

Väg du hitåt åter finne!

Då till Svenskens röst han jäfve — Ädel är hans dom till slut —

Och sin helga rätt så kräfve Ur våldskräktarns händer ut.

Att han frukte sig och bäfve!

Så ej länge straffet hvila

Skall. — O njut, min själ, din fröjd

Jag ser hämndens dagar ila

Och mitt hufvud lägger nöjd

Under ödets tunga bila.

DROTTNINGEN.

Huru kan dig hämden glädja I ditt hjertas öfverdåd Då Vi sjelfva måste vädja Från vår skuld till himlens nåd ?

O, bryt din förtrollningskedja!

Locka än dig de demoner,

Som med höghet, herrskning, makt, Och med jordens gyllne troner,

Deras bländsken, deras prakt,

Nära blodiga passioner?

Svärd och scepter från dig kasta, Strö dess herrligheter kring!

Fritt må andra sig belasta Med så tunga jordens ting;

Lättare vi hädanhasta.

Långt ifrån de marmorprydda Och de stolta maktens slott,

Uti låg och halmtäckt hyddaBor en stilla lifvets lott,

Hvilken goda makter skydda.

O! det finnes väl i Norden Än en lugn och stilla hamn,

Öppnad* utaf fosterjorden A t en Vasas kära namn.

Der jag ville, åter vorden.

Bygdens enkla, ringa qvinna, '

Bom i flitens, trefnaJns bo Ny du skulle återfinna,

Uti kärlek, uti tro Bli igen din tjenarinna,

Att i arbete och vaka För er, kära, sörja få,

Och i älska och försaka Edra hjertan föregå;

Eriden skaffa dig tillbaka.

Der de stå de björkar unga,

Der som bäcken har sin fröjd,*

Der bäst sädesfälten gunga,

Der som högst i himlens höjd Lundens flesta foglar sjunga —

Der bo vi! . ..

(skott, trumhvirflar, krigsbuller, skrän utanför.)

ERIK.

Fort och grymt du skulle väckas Ur din oskulds ljusa dröm.

Ödet låter sig ej gäckas,

Och af ångrens strida ström Allt dess svurna hat ej släckas.

(Vid fönstret.)

Det är hertigarnes män, som bryta

Sig uti slottet in — och ryta

Hörs menigheten — vindbryggorna fällda —

Portarna förrädiskt öppna ställda

Utaf mitt folk ... in de strömma —DROTTNINGEN.

Kom, låt oss fly — jag vet en gömma. . .

\ ERIK.

Sitt öde flyr man ej. Nej, stanna Och ta vårt slag med öppen panna!

Snart är det öfver — en öch ann' minut — Af svärdet hugges af vårt ödes knut,

Och sorgespelet har sitt slut!

Åttonde scenen.

LEJONHUFVUD och sedan STENBOCK rusa in i spetsen för bevap nade. DROTTNINGEN flyktar med barnet pä armen in i ett hörn. ERIK tager svärdet och ställer sig framför att betäcka dem.

ERIK.

Först emot denna hvassa klinga,

Se*n öfver mitt bröst skall man gå!

DROTTNINGEN.

Sist genom detta bröst skall man stinga,

Innan de mitt barn kunna nå!

LEJONHUFVUD.

Yi ändtlig träffat tigern i sin kula.

ERIK.

Tillbaka drag dig derföre en smula Ifrån hans svalg och klor, som intet spara,

Att ungen, honan och sig sjelf försvara!

LEJONHUFVUD.

Som allesamman lätt och snart jag kramar Till döds med mina starka lejonramar.

(Anfaller konungen. Skarp strid i hvilken Lejonhufvud slutligen faller.) ERIK.

Jag menar, att det hugget riktigt bet,

Och att kungstigern sönder lejonhufvu't slet.

STENBOCK (rusar inp& konungen).

Förtidigt än du utaf segern skryter;

En Stenbock blir ej rädd, hur jägarn ryter.

ERIK^

En emot en — och emot djefvuln två!

Mitt goda svärd du skall få pröfva på!

(iirifver Jionom tillbaka.)

Se’n du stora språng för mig fått göra,

Du blir i sanning värd att namnet Stenbock föra.

(Han återtager sin ställning framför drottningen.)

STENBOCK (som emellertid ryckt geväret från en af de beväpnade och riktat det mot konungen).

Nu är jag jägarn dock och du mitt villebråd —

ERIK (störtar hastigt fram för att i förväg fälla honom).

For godt likväl för sådan jägars öfverdåd!

(Stenbock skjuter, och konungen, sårad i armen, faller afsvimmad.)

Ha, kungen!

ALLA (ryggande af fasar tillbaka).

STENBOCK (med hån).

Der ligger i sitt blod!

(blåsér lugnt röken ur geväret).

Och nu jag tror,

Du blodshämd fått, o skugga af min bror!

DROTTNINGEN (har, i det konungen faller, lemnat sonen och kastat sig öfyer den förre).

O maka — fader — stöd — tröst — ljus och lif!

(till de kringstående, pekande på sig och barnet.)

Och nu snart — fort oss nådestöten gif!

STENBOCK.

Du kan Mi bönhörd... Hit med ungen! Arftagarn bör ju taga arf af kungen?

(De framsläpa barnet. Han lyfter svärdet.)

Uti sin kula ynglet dödas må!

Håll!

FLERE RÖSTER.

STENBOCK (ser sig om; efter en stunds besinning).

Kan ske på mindre blodigt sätt också.

(kastar prinsen åt en af sitt folk).Öå,_8toppa,n djupt och tyst uti Norrström Och sluta lifvets korta konungsliga dröm

(Prinsen bortför«-DROTTNINGEN (rusande efter med gälla ro;

Fräls, fräls min son, o Herre, du Guds son!

STENBOCK (till sina följeslagare).

Slut är vårt arbet. Yändom härifrån,

Att med vår arm den nya tronen stödja —

(afeides.) Tills man kan hinna den ock undanrödja!

(Alla g&. Pau.

ERIK (vaknar upp ur sin dvala, lyfter * mödosamt på ena armen och ser sig or kring. Efter en djup suck).

Död såleds ej! — Hvad tyngre är! jag lefva skall...

Att djupt må bli mitt straff, som mina synders svall. — Det högas fall här, verld, till sista droppan njut,

Och gör dig sedan lärd och vis deröfver! — Sjung Det, efter verld! — Nu, menighet, drag hemåt!. . . Slut Är lumpna skådespelet af — — en fallen kung!

(sjunker tillbaka1

Slut.

Digitaliserad av Projekt Runeberg och publicerad på http://runeberg.org/bje14/.

Konverterad till .pdf, .epub, .mobi och .txt av Arkivkopia och publicerad på https://arkivkopia.se/sak/runeberg-bje14.

Filen skapad 2018-12-16 19:40:19.499426